САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ЧЕРВЕНЬ 1963

INDEPENDENT UKRAINE

ВАСИЛЬ ДЯДИНЮК: КНЯГИНЯ ОЛЬГА (946 - 960)

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents.
Mailed at Chicago, Illinois
Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

Передплата «Самостійної України» виносить річно: в ЗДА і Канаді — 4 дол.; в Англії і Австралії — 24 шилінґи; в інших державах рівновартість 4 дол. в перечисленні на валюту даної держави.

ПОЖЕРТВИ

На Пресовий Фонд «СУ» зложили слідуючі Вп. Панове:

С. Левкут — 10 дол., В. Каліцінський — 1 дол., А. Заяць — 2 дол., Шибінський — 2 дол., В. Мудрий — 2 дол., В. Процик — 1 дол., УНО в Едмонтоні — 4 дол., д-р М. Клюфас — 1 дол., К. Кізюк — 1 дол., С. Туркевич — 3 дол., М. Петрига — 2 дол.

Щиро дякуємо.

Соціологічно - Ідеологічна Конференція ОДВУ, УНО і «Заревo» в Лігайтоні.

Конференція відбудеться в днях 4 — 5. липня. Доповідачами на Конференції будуть: Проф. О. Грановський: «Заховання й розгорнення субстанції української спільноти на еміґрації».

Проф. Я. Кльований: «Паралеля культурного процесу в Україні й українського культурного процесу на еміґрації».

Друзів М. Бігуна й А. Шекерика (реферат і кореферат): «Методи й форми включення колишнього революційного активу в громадські організації в діяспорі».

Друг Е. Зубальський: «Організаційна структура Українського Націоналістичного Руху».

Редактор О. Штуль з Парижу: «Події в Україні й наша їй допомога».

Конференція закінчиться в п'ятницю по пол.

ПРОГРАМА 25-го З'ЇЗДУ ОДВУ, ЛІГАЙТОН

П'ятниця, 5. липня 1963 р., год. 7.30 вечером

I Сесія

1) Відкриття З'їзду,
2) Молитва та вшанування пам'яті померших членів,
3) Вибір Президі їЗ'їзду,
4) Одобрення програми,
5) Вибір Комісій (організаційної, фінансово-господарської, резолюційної, пресово-інформаційної, провірної та виборчої),
6) Відчитання та одобрення протоколу 24-го З'їзду ОДВУ,
7) Звіти Відділів і
8) Дискусія над звітами.

Субота, 6. липня 1963 р., год. 9.30 рано

II Сесія

1) Звіти членів Центральної Управи,
2) Звіт Організаційного Трибуналу,
3) Звіт адміністратора «Самостійної України»,
4) Звіт Дирекції Видавничої Спілки в Чікаґо,
5) Звіт Управи Оселі ім. О. Ольжича,
6) Звіт Контрольної Комісії,
7) Дискусія над звітами і
8) Уділення абсолюторії.

Обідова перерва

Субота, 6. липня 1963 р., год. 2.30 по пол.

III Сесія

1) Звіти Комісій та одобрення звітів,
2) Схвалення резолюцій,
3) Надання З'їздом почесного членства запропонованим членам ОДВУ,
3) Устійнення та схвалення бюджету на новий фінансовий рік,
5) Вибір Центральної Управи, Організаційного Трибуналу та Контрольної Комісії,
6) Вибір Статутової Комісії для виготовлення правильників О.Т.К. Комісії, правильника для Управи Оселі ім. О. Ольжича для майбутнього схвалення на 26-му З'їзді (наступному),
7) Внески для добра Організації і
8) Закриття З'їзду.

Субота 6, липня 1963 р., год. 7.30 вечора

Бенкет на вшанування новоіменованих почесних членів ОДВУ. Після бенкету — Забава.

Неділя 7. липня 1963 р., год. 9. ранку

Спільна участь делеґатів у Богослуженні

год. 11. ранку

Спільне засідання Центральної Управи, Організаційного Трибуналу, Контрольної Комісії. Розподіл функцій, уконституювання О.Т. і К.К.. Плянування на наступний діловий рік.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVI ЧЕРВЕНЬ, 1963 Ч. 6(172)

ПРИВІТ 25-ІЙ КОНВЕНЦІЇ О. Д. В. У.!

Голова МУН в ЗДА, Ігор Прийма, вручає Достойному конгресменові В. Ґ. Брей цьогорічну мунівську нагороду Свободи ім. полк. Євгена Коновальця. Травень, 1963. Чікаго.

Дм. Андрієвський

ЩО ДІЄТЬСЯ В УКРАЇНІ?

Від Редакції: Нижче подаємо текст доповіді інж. Дм. Андрієвського, що її він виголосив перед українцями різних місцевостей Вел. Британії в листопаді та 10 грудня 1962 р. в Парижі. Вона важлива як своїм змістом та наведеними в ній фактами, так і відгуком, що його вона викликала в українській пресі.

***

Щоб не стати внутрішнім еміґрантом, відірвавшись душею від рідного краю і рідного народу, треба стежити за подіями і процесами в Україні і треба старатись підходити до них об'єктивно, бачити їх такими, якими вони є. Це ми і постараємось зробити в нашому огляді наявного стану речей. Беремо відтинок часу, починаючи від смерти Сталіна і по цей день, щоб схопити динаміку подій та еволюцію процесів. Сучасне положення в Україні в значній мірі є вислідом явищ загально-союзних, а тому ми спинимось на деяких подіях, що мали місце поза Україною. Ними є в першу чергу з'їзди компартії.

На XX з'їзді в 1956 р., Хрущов у своїй таємній доповіді виступив вперше проти Сталіна. Це був акт ревізіонізму, коли протиставлено сталінській теорії здійснення комунізму в одній державі хрущовську ідею мирного співіснування комуністичного світу з капіталістичним. До цієї ідеї привели Хрущова невдачі комуністичної системи скрізь, де вона запанувала, а насамперед в Сов. Союзі, але висунення її було і далі є в значній мірі політичним маневром, бож Хрущов і далі твердить, що комунізм поховає капіталізм.

У своїй доповіді Хрущов розвінчав Сталіна як ідеолога, політика і полководця, уважаючи його відповідальним за всі невдачі режиму. При тому він нап'ятнував сталінську методу геноциду, коли той видалив з їхніх країн мільйони кавказців, кримців, німців Поволжя. Те саме за словами Хрущова хотів Сталін зробити і з українцями, але не мав спромоги, бо їх було забагато. В основу помилок Сталіна Хрущов поклав «культ особи», що його сам створив навколо себе.

Виклявши Сталіна, Хрущов повів наступ проти головних співробітників померлого диктатора, між якими до речі був і він сам. Свої атаки він скерував в першу чергу проти Молотова, Маленкова та Каґановіча, сполучивши їх в так. зв. «протипартійну групу». Вони бо стояли йому на шляху до неподільної влади та мало не усунули його з провідної верхівки партії і держави, чого Хрущов не міг їм подарувати. Щоб повалити цих своїх противників, він зручно використав маршала Жукова та Булґаніна і на XXI з'їзді в 1959 р. розправився остаточно з ними і фактично прирік їх на заслання. Пізніше відсунув він від влади і Жукова і Булґаніна, давши тим вияв своєї нельояльности та зрадливости.

На XXII з'їзді, що відбувся в 1961 р., Хрущов закріпив свої позиції і перевів затвердження нової програми компартії, зложеної ним самим. В них він устійнив свої концепції доволі хаотично, а тому програма робить враження скорше пропаґандивного документу і повна суперечностей. В ній присвячено немало місця національній проблемі. В розділі «Національні визвольні рухи» автор стверджує, що наша доба є добою визволення народів під гаслами націоналізму. Він розрізняє націоналізм народів поневолених і народів поневолювачів. Програма висловлюється за національну суверенність і кладе в основу політики компартії — союз з народами, які скинули колоніяльне ярмо.

В розділі «Завдання партії в галузі національних відносин», програма займається відносинами в СССР і тут виявляє справжнє обличчя політики компартії і самого Хрущова. Вона проповідує зближення народів, що має привести до цілковитої єдности їх та вироблення спільних рис духового обличчя». Це обличчя і і взагалі культура, «спільна для всіх радянських націй», мають бути подібні до московського зразку, бож «російська мова фактично вже стала спільною мовою міжнародного єднання і співпраці всіх народів СССР». Одночасно програма заповідає боротьбу проти проявів і пережитків всякого націоналізму і шовінізму, проти тенденцій національної обмежености і виключности». В цих словах і устійнено правдиву національну політику компартії.

Поряд цих офіційних настанов політики Совєтів, для зрозуміння положення треба брати до уваги також деякі інші явища, як от те, що його відзначив один китайський дипломат, колишній член амбасади в Стокгольмі Чао-Фу, який недавно «вибрав свободу». Він заявив, що Мао Тсе Тунґ завзявся повалити Хрущова та його «українську банду». Це значить, що окруження Хрущова в Москві складається в значній мірі з осіб, які так чи інакше пов'язані з Україною. Дійсно, можна назвати прізвища не одного достойника, що належать чи належали до того оточення і які походять з України, як от Кириченко та різні маршали. Цей факт має своє значення, як мало свого часу

значення грузинське походження Сталіна та Берії. Бож дійсно по смерті цих останніх положення Грузії, за свідченням багатьох осіб, значно змінилось на гірше.

Чи не завдяки впливу українців з оточення Хрущова свого часу усунено з посту секретаря компартії України москаля Мельнікова, який взявся був надто ретельно русифікувати Львівський Університет? Чи не завдяки їм приєднано Крим до УССР, що належав доРСФСР, хоч завжди тяжив до України економічно? Чи не в наслідок якогось тиску в фразеології сов. журналістів, український народ став величатися поряд з російським — «великим народом», чого раніш не було? В кожному разі можна ствердити, що коли Україна не зазнала по останній війні тих чисток, які відбулися по інших союзних республіках, то це завдяки існуванню в Україні на чолових місцях групи колишніх червоних партизанів, які трималися дуже солідарно перед сталінською підзорливістю. Подібна солідарність могла бути між українцями в Москві.

Щодо самого Хрущова, то він також пов'язаний з Україною, раз тим, що походить з московсько-українського пограниччя і працював довший час на Донбасі. Пізніше, вже як відповідальний член компартії, він перебував у Харкові та Києві, а навіть стояв на пості секретаря компартії України. Роки війни зв'язали його з багатьома комуністичними діячами та командирами червоної партизанки в Україні, з якими він зжився. Тож не дивно, коли, опинившись на керівних постах в Москві, а пізніше очоливши компартію і уряд СССР, він потягнув за собою немало своїх давніх співробітників. Чи не тому на 11 маршалів, іменованих разом, знайшлося аж 5 українців?

Хрущову мусять завдячувати їхні кар'єри такі особи як Кириченко, що став секретарем компартії УССР, перший з українців, як також Кальченко, що довший час був головою уряду УССР, чи Коротченко, що став головою Президії Верховної Ради в Україні.

При цім треба зазначити, що Хрущов не є ніяким українцем в сенсі національної свідомости. Він уважає себе «русскім» і це підкреслює при всякій нагоді, як от у розмові з кореспондентом «Таймс-у», коли він заявив, що рідною мовою є для нього російська мова і що йому тяжко говорити по-українськи. Як нам оповідали очевидці, родинне село Хрущова, Калинівка в полудневій Курщині, заселене наполовину українцями, а наполовину москалями і за свідченням самого Хрущова — половина мешканців його голосувало за Українською Центральною Радою, а половина за Совєтами.

До якої групи мешканців належить рід Хрущова — нам невідомо. Але відомо, і то зі слів самого Хрущова, що Сталін називав його «хохлом», і він ним мабуть є, себто національним гермафродитом. З тієї категорії походили різні яничари, що служили Москві, як це робить Хрущов, що є російським патріотом. Однак у нього залишився зв'язок з етнічною стихією України, про що каже і автор книги в англійській мові «Хрущов з України». В багатьох випадках Хрущов виявляє себе як ренеґат і діє проти інтересів України. Так є, коли він вивозить українців в Казахстан і тим виконує плян, який не вдався Сталінові.

***

По смерті Сталіна зайшли зміни в Сов. Союзі не лише на точці політики коекзистенції супроти капіталістичного світу. У внутрішній політиці далі панує моральний терор, але фізичне винищування населення безперечно ущухло. Це мусіло статись вже тому, що Хрущов не має сили характеру, жорстокости і престижу Сталіна, а також тому, що і для терору є певні межі, за якими він вже не виплачується. Це, видно, зрозумів наступник Сталіна і став відкликатись до «соціялістичної законности», проливаючи крокодилячі сльози над жертвами свого попередника.

За Хрущова зайшли зміни і щодо таборів примусової праці. Не можна сказати, що табори покасовано, але засланці мають тепер інший статут. Назагал їх випущено з таборів, частину прикріплено до тих підприємств, де вони працювали, але їм дано право жити приватно, а частина повернулась додому.

Після смерти Сталіна, сов. громадяни стали говорити свобідніше, а навіть критикувати владу і порядки, чи скорше непорядки в Сов. Союзі. Про це є багато свідчень чужинців, які побували в СССР. Дописувач франц. часопису «Ле Монд» ходив попід стінами Кремля саме коли на XXII з'їзді постановлено видалити мумію Сталіна з мавзолею. Прислухаючись до розмов в юрбі, він чув, як один з громадян підніс питання: «А що робив Хрущов в той час, як Сталін чинив насильства»?

Зрештою всім відомо, що в Новочеркаському, в Ростові, Одесі і ін., протягом 1962 р. відбулись маніфестації невдоволення з приводу нестачі харчів і було вжито військо проти юрби. За відомостями одного бельгійського часопису, в дипломатичних колах Москви очікують поважних заворушень в усьому Сов. Союзі і то в зв'язку з загальними злиднями, які там панують. Усе це свідчить, що режим захитується і не в стані ставити чоло загальному невдоволенню.

Знаменні зміни відбуваються в господарській

ділянці в Україні. Про хиби цілої системи говорити багато не доводиться, як не доводиться розводитись над труднощами, що їх зазнає населення. Вони загально відомі. Натомість звернемо увагу на деякі явища, що менше помітні, а які мають в Україні своє значення. Це стосується в першу чергу сільського господарства, яке під комуністичним режимом особливо недомагає і то не лише в СССР, а в усіх країнах, де той режим закорінився. Так ніби сама земля відмовляється родити для комунізму. А це тому, бо земля потребує хлібороба, який вкладав би в свою працю на землі свою душу, який не терпить бюрократії. Досвід з українським хліборобом навчив Хрущова розуміти, що для обробки землі потрібна матеріяльна заінтересованість селянина і про це останніми часами багато говориться і пишеться в СССР, але дуже мало робиться в тім напрямку.

Хрущов, прийшовши до влади, почав переводити різні експерименти в сільському господарстві, як от уведення травопільної системи, яка себе не виправдала. Також він почав скорочувати культуру хлібних рослин в Україні та на Кавказі, призначивши ці країни для технічних культур. І так в Україні стали плекати багато кукурудзи. Коли в 1953 р. тут під кукурудзою було 2.331 гектарів, то в 1961 та площа зросла вже до 7.400 гектарів. Одночасно з тим зросла кількість спеціялістів сільського господарства середньої і вищої освіти, яких в 1960 році начислювано 114.000. В зв'язку з тим серед партійних бюрократів зріс чисельно і український елемент. І коли в 1937 р. він становив 57 відсотків, то в 1956 р. той відсоток піднісся на 65. В той спосіб посилився український характер керівної верстви і зросла на вазі технократія в Україні.

Тим не менше сільське господарство далі недомагало. Причиною того було, крім згаданої вже бюрократичної системи кермування, також надмірний централізм в застосованні тої системи. Це то й спонукало Хрущова до реформи, що прибрала назву «розширення прав союзних республік» і яку переведено в 1958 р. Йшло про наближення органів керівництва продукцією до підприємств, в тому числі й до колгоспів та радгоспів. Для того скасовано цілий ряд всесоюзних міністерств і їх функції передано урядам союзних республік. При тому територію СССР поділено на економічні райони, з яких 7 припало на Україну. В районах потворено керівні органи під назвою «раднаргоспи».

Пропаґуючи цю реформу Хрущов сильно перестерігав перед т. зв. «мєстнічеством», себто перевагою місцевих інтересів над всесоюзними. Тож не від речі буде приглянутись до деяких наслідків тої реформи в Україні.

Вже в 1955 р. тут можна було помітити рух за підпорядкуванням Машино-Тракторних Станцій колгоспам і радгоспам, за чим заявлялася сільсько-господарська технократія. Справді, цим шляхом директори підприємств діставали змогу використовувати машини в більш доцільний спосіб, як то було з державними, отже збюрократизованими станціями. В 1958 р. вже викупили колгоспи від МТС різних машин на суму 42 міл. карбованців. Тоді Верховний Совет узаконив новий порядок і за його постановою в Україні зроблено з 1.367 МТС майстерні для направи машин. Персонал тих майстерень становив 426.000 душ.

З другого боку, в Україні існували так зв. міжколгоспні підприємства, яких за недовгий час постало аж 600 — цеголень, млинів, електрівень, власниками яких були колгоспи. Оборот їх в 1957 р. виносив 242 міл. карбованців. Ці то міжколгоспні підприємства стали робити конкуренцію державним підприємствам, з яких неодно мусіло замкнутись. Це внесло неабияке ускладнення в фінансову систему державної господарки.

Ці явища скріпили технократію в Україні. Поволі вона, разом з партійною брократією, стала виявляти тенденцію емансипуватись від державної опіки. Хрущов якийсь час дивився на це крізь пальці. Він бо мусів рахуватись з новими явищами як з мотивів економічних, так і політичних. Змагаючись за владу, він потребував помочі українців в боротьбі проти сталіністів. Керівна верхівка в Україні також воліла бачити в проводі СССР Хрущова, як цих останніх. І так тривало аж до ліквідації «протипартійної групи». Та зчасом Хрущов почав легковажити своїх українських союзників. Вкінці, коли вони перестали бути для нього важними, він нагнав не одного з них і усунув з провідних постів, як свого часу поступив з Жуковим та Булґаніном. Так сталося з Кириченком, Гречухою тощо.

Сьогодні можна говорити про одвертий конфлікт Хрущова з керівною верхівкою в Україні. Він шукав, на кого б скласти відповідальність за невдачі в сільському господарстві. І так за провал травопільної системи він зробив винним українського науковця Власюка, хоч сам ту систему пропаґував продовж років. На пленумі ЦК компартії в 1961 р. він гостро атакував всю верхівку, закидаючи їй дилетантство, недбалість, мало не ошуканство. Зокрема заатакував він Підгорного за те, що Україна не вив'язалася зі своїх зобов'язань щодо продажу державі збіжжя. Підгорний, відповідаючи на ті

закиди, підніс, що центральна влада не постачила належної кількости машин. Треба зазначити, що українська партійна бюрократія стала по боці секретаря компартії України.

⁂

В ділянці культури не бракує явищ, які свідчать, що в Україні громадянство починає піднімати голову і робити тиск на урядові кола. Таким явищем напр. є рух за регабілітацію українських діячів, які свого часу стали жертвами сталінського режиму і яким відібрано чесне ім'я. Цей рух був наслідком десталінізації життя і керівних органів влади в Сов. Союзі. Використовуючи засудження «культу особи», українці почали складати всякі насильства над українською культурою і її діячами на рахунок того культу та домагатись направи, а насамперед привернення доброго імени переслідуваним.

В обороні їх виступили такі провідні комуністи, як Червоненко, а услід за ними пішли й інші. При тому нераз виступали і далі виступають проти утисків, які не мають нічого спільного з «культом особи» і чиняться ще й тепер після смерти диктатора. Це зазначають і урядові чинники.

Почалось з регабілітації комуністичних письменників — Микитенка, Блакитного, Чумака, Ірчана, засуджених в тридцятих роках і які вже не живуть. Далі регабілітовано старих, «націоналістичних» поетів, що померли на еміґрації і яких твори довший час не друкувались і не перевидавались, як от Олеся та Лепкого.

При тій нагоді висунено різні кривди, чинені українській культурі. На З'їзді Спілки Українських Письменників в 1956 р., Рильський та Корнійчук домагалися перекладів на чужі мови і ширення між чужинцями в порядку культурної виміни поряд з російськими також і творів українських письменників.

Згодом від справ культурних перейдено до справ політичних і висунено питання регабілітації Скрипника. Однак на початку це домагання було відхилене з огляду на «націоналістичні ухили» кол. Комісара Освіти. І то тим більше, що зайшли події в Мадярщині та в Польщі, які насторожили владу перед національними рухами серед поневолених неросійських народів.

Справа регабілітації мала свої приливи і відпливи. Були часи, коли закиди в формалізмі роблено навіть таким комуністичним авторам, як Малишко. Але в 1958 р. той самий Малишко дістав доручення загальмувати процес регабілітації. Тоді він виступив на З'їзді Українських Поетів проти Первомайського за його поему «Кавказ», в якій автор шукає і не знаходить здійснення свого ідеалу в житті.

А все ж в тім же 1958 р. регабілітовано українських композиторів, яким закидали «формалізм», як також привернено славу видатним театральним діячам — режисерові Курбасеві і драматургові Кулішеві. Письменник жидівського походження Н. Рибак виступив проти «національного нігілізму», підносячи високо прикмети української мови. Процес направи кривд ішов далі і вкінці регабілітовано Скрипника, а також і Драгоманова, якого комуністи довгий час не визнавали, як видатного культурного і політичного діяча. Однак з Хвильовим, що бувши комуністом, кинув клич «Геть від Москви», того й досі не сталося.

По XXII З'їзді, в Україні виник ще інший рух під гаслом «назад до правди». Поет Павличко підніс був думку, що «для розв'язки літературних проблем нам може допомогти лише одна річ — правда». Молодий літературознавець Дзюба одночасно заявив, що «не можемо зрозуміти сучасности, коли не знатимемо минулого». З того висновок, що треба шукати правду. І от в українській літературі стали зя'влятися твори, в яких автори сміливіше трактують як сучасне, так і минуле. До них належить роман Стельмаха «Правда і кривда», де заторкнуто немало дразливих проблем.

Водночас стало помітно певне оживлення в культурнім житті України. Так ніби дещо послабла цензура і дещо знизились рогачки перед видавництвами. Появилась «Українська Енциклопедія», стали виходити солідні журнали, як от «Український історичний журнал» або «Радянське право» тощо.

Та рівнобіжно з цими здобутками, що стались в наслідок акції громадянства, мусіла бути і урядова протиакція. Такою протиакцією треба уважати реформу середньої школи, запроваджену в 1958 р. і метою якої є підсилення процесу русифікації в неросійських республіках. Річ в тому, що в тих республіках існували два роди шкіл, а саме: школи з національною викладовою мовою і при тім з російською викладовою мовою як обов'язковим предметом та школи з російською викладовою мовою і національною мовою як обов'язковим предметом. Новий статут шкіл робить національну мову як предмет необов'язковою і в цій справі рішають батьки учнів. Річ ясна, що автори статуту числили, що деяка частина батьків висловиться проти перетяження дітей необов'язковою національною мовою. В той спосіб права цієї останньої було б обмежено на користь російської мови і це сприяло б русифікації.

Поставлений на обговорення громадянством проект викликав доволі сильний спротив серед громадян союзних республік, а зокрема в У-

країні. Не зважаючи на це, реформу переведено за схваленням Верховного Совєта і принято урядами союзних республік. Закон кривдить неросійські народи ще більше, як це було раніше. Адже ж і раніш росіяни по неросійських республіках розпоряджали всіми засобами національно-культурного розвою, а тим часом українці поза Україною не мали і не мають ані українських шкіл, ані своєї преси, коли реформа діткнула їх національне почуття.

Також немале заворушення в Україні викликала теза про «злиття націй», що лягла в основу відповідного розділу нової програми компартії, прийнятої на XXII З'їзді. Не даром же Корнійчук мусів пояснювати, що передбачене злиття не станеться шляхом декретів, але «органічним способом» і не наступить скоро.

Зрештою про настрої в Україні свідчить явище, що його можна назвати «бунт постів»... Як знаємо, в Сов. Союзі згори накидається всім письменникам і мистцям стиль «соцреалізму». То значить, що від них вимагається натуралістичне представлення дійсности і осібна увага до суспільних моментів. Тієї справи пильнують різні установи, як от видавництва, а також органи компартії. Під такою опікою література і взагалі мистецтво в Сов. Союзі нидіє і занепадає. Малярство напр. є приневолене триматись манери старої, пережитої школи «передвіжників», які плекали народницькі тенденції. На місце цих останніх тепер поставлено комунізм. Так було в цілім Сов. Союзі, а в Україні зокрема.

І от раптом останніми роками в українській літературі повіяло свіжим вітром. На сцену стали виходити молоді поети і прозаїки, які виломились з приписів щодо стилю і почали творити не згідно із «соцреалізмом», а згідно зі своїм особистим смаком і уподобанням. В Україні першою помітною того роду особистістю була поетка Ліна Костенко. Вона почала друкуватись в 1957 р. і досі випустила три збірки поезій. Її стиль є дуже персональний і дуже далекий соцреалізмові.

Услід за нею пішла ціла плеяда молоді, часом дуже молодих, але талановитих поетів. З початку їх не хотіли друкувати, але згодом відступили місце в журналах і почали сильно критикувати ,закидаючи їм формалізм, манірність, навмисну оригінальність ну і очевидно — бокування від суспільних тем та ідеологічні збочення.

При читанні їх творів впадає в око безперечна талановитість молодих авторів, а також вражає стихійність їхньої появи в такому великому числі. В поемі Костенко «Кобзареві» відтворено дуже живо образ Шевченка, а разом з тим в ній виступає повна жіночої теплоти і мужньої глибини особистість поетки. Натомість у фантастичній поемі Драча «Ніж в сонці» бренять інші струни. Поет бере собі за товариша чорта і з ним мандрує по Україні. Вони потрапляють до хати матері, яка втратила трьох синів на різних фронтах, а також під ударами органів влади і від того збожеволіла. На Свя-Вечір мати накриває стіл і садовить на почесні місця пса. кота та півня, звертаючися до них як до своїх дітей. Образ божевільної матері мимохіть нагадує читачеві Україну, сплюндровану і пограбовану, що втратила мільйони своїх дітей. Тут же чуємо суспільні моменти, але не ті, що хотілось би владі.

Очевидно того роду твори, які за казковістю і фантастичністю сюжетів ховають світовідчування далеке від комунізму і відтворюють драму поневолених людей і народів — мусіли викликати не лише гостру критику офіційних осіб, а навіть иось гірше. Тим не менше і ті критики не можуть відмовити молодим поетам талановитости, а видавництва не можуть замкнути перед ними шпальти журналів. Тим більше, що з'явилися літературознавці, як от Дзюба, які солідно і фахово обґрунтовують мистецькі вартості нової літератури. Той самий Дзюба проголосив, що «реалізм не може бути непорушною догмою».

Став по стороні молодих авторів і кол. редактор «Літературної Газети» Загребельний, а навіть Новиченко, що і далі лишається правовірним комуністом. Кінчилося тим, що старий Тичина взявся опікуватись молодими поетами, щоб вони «йшли в ногу в однім строю з письменницькими організаціями, ссбто Спілкою Письменників України, що почала приймати до свого складу молодих бунтарів.

Очевидно, що до поетів достроюються і молоді прозаїки; серед них з'явилося немало талантів, надиханих новим духом. Замість писати про доярок і їх заслуги, такий Є. Гуцало напр. в своїх свіжих оповіданнях займається психологією дітей в дуже тонкій і експресивній формі. За письменниками пішли малярі; вони стали нав'язуватись до нових течій в пластичному мистецтві та домагатись регабілітації зацькованого колись Бойчука, що шукав натхнення в старих традиціях Візантії. Молоді мистці чуйно прислухаються до того, що діється ділянці мистецтва на Заході, цікавляться проблемами, які тут висувають «абстракціоністи».

Кажуть, що молодь творить багато речей потайки, не рахуючись з офіційними кодексами і лише від часу до часу виходить на люди, викликуючи обурення старих реакціонерів і партійних бонз.

Це є те, що ми можемо вичитати в часописах і в журналах про настрої серед українського громадянства і молодого покоління в Україні. Та тим справа не вичерпується. Подані факти і явища є лише познаками на поверхні якихось глибших процесів, що відбуваються в лоні українського народу і про них можна здогадуватись. Про інші речі можна довідатись від тих, що недавно побували в Україні.

Деякі відвідувачі оповідають, що їм доводилось бачити нарисовані на стінах тризуби, а коли вони запитували, що то є, то діставали пояснення, що то є якийсь тотем. Також чужинці оповідають, що серед українських студентів помітно зацікавлення питанням Об'єднаної Европи.

Та крім того у вільному світі перебуває особа, яка належить до молодого покоління, що виховалась в Україні під сов. режимом, а ним є Середа. Десь в 1960 р. він виїхав як турист до Відня і там відмовився вертатись до Сов. Союзу, заявляючи, що робить це на знак протесту проти поневолення України Москвою. Довший час про Середу не було чутки. Пізніше стало відомо, що він опинився в ЗДА і живе там на вільній стопі, працюючи як хемік.

З тих листів, що нам довелося читати по розмові авторів їх з Середою, виглядає, що цей молодий чоловік років 24-25 має характер і не боїться виявляти свої погляди, які у нього зложились під комуністичним режимом. Він далі твердить, що Україну треба за всяку ціну відірвати від Росії, яка її немилосердно визискує і гнобить. Говорить він також про українську гідність і має претенсії висловлювати думки і почуття всього молодого покоління в Україні. Годі думати, що він набув їх на еміґрації. Він вивіз їх з України, а до еміґрації ставиться доволі критично.

З нашого короткого, а в кожнім разі неповного, перегляду стану речей в Україні, виходить, що було б великою помилкою і кривдою для українського народу не добачати там нічого поза режимом. Адже ж український народ лишається і творить матеріяльні духові цінності. Навіть серед українців, які силою обставин мусять удавати з себе лояльних сов. громадян, не бракує людей з українським серцем і думкою. Нам доводилось зустрічати таких українців серед сов. туристів тут в Европі і в Америці і про це ми писали свого часу в українській пресі, звичайно обережно, щоб не наразити їх на небезпеку. Зустрічали ми між ними і большевицьких провокаторів, які запитували нашої ради, чи їм вертати до СССР. Таким ми говорили, що їм тут на еміґрації нема що робити.

Роздумуючи над сучасним станом в Україні і зіставляючи його з політичним положенням в світі, ми набрали переконання, що комуністичний режим в Сов. Союзі і вся Совєтська імперія приречені на заник. Однак визволення України як і інших поневолених Москвою народів не станеться так, як то сталося з азійськими і африканськими колоніями, яким британська і французька метрополії дали добровільно свободу. Не станеться це і в наслідок лібералізації режиму чи коекзистенції Хрущова. Від цього останнього не можна сподіватись чогось доброго. Совєтська імперія розвалиться в силу того, що колоніяльна система віджила і мусить зникнути, як свого часу зникли інституція рабства і кріпаччина селянства, втративши економічні, політичні і моральні підстави. СССР є нині останнім притулком тих пережитків минулого. Однак було б помилкою думати, що вони зникнуть шляхом еволюції. На Сході Европи неминучим є збройна боротьба проти Москви, як неминучі національні революції.

Відступ Хрущова на Кубі свідчить, що Москва боїться війни. І то не через непідготованість військову, але через слабість політичну й економічну. За довгі роки свого існування, Совєти не лише не догнали ані не перегнали Америки, але не дорівнюють у багатьох ділянках передреволюцімним часам. І ніякі реформи Хрущова не в стані тому зарадити. Знов же розтіч і розкол в комуністичному бльоці є наявний і він дедалі поглиблюється. Розбіжності між Москвою і Пекіном дійшли до того, що Совєти вивели з Китаю своїх спеціялістів і позамикали там свої консуляти. Китайська преса заговорила про можливість розколу в III Інтернаціоналі.

Ці неполадки на зовнішньому фронті ще більше розхитують режим і викликають серед сов. суспільства непевність і недовір'я. Чужинні спостерігачі відзначують велику ненависть загалу до партії і режиму, як також до особи Хрущова: він, мовляв, одурив народ. Все то каже чужинцям передбачати поважні заколоти в СССР в недалекому часі, а в разі захитання режиму — великої різні.

Ті процеси, які ми спостерігаємо в Україні, існують і в інших республіках. Однак не треба робити собі ілюзії і думати, що має прийти до розв'язки в скорому часі. Процес розкладу Совєтської імперії може тривати ще довго і не знати, коли виб'є для неї час розпаду.

У кожному разі, українська еміґрація повинна пильно стежити за подіями і процесами в Україні та старатись достроюватися до них психологічно. Вона може помогти українському на-

родові в його визвольних змаганнях, помогти головно політично, здобуваючи визнання чужинців його права на самостійне державне існування. Щоб не сталося так, як з Катанґою, якій те право заперечується такими чинниками як ЗДА та ОНацій і примушується до державного зв'язку з Конґо. Не треба забувати, що Державний Департамент на чолі з Раском уважає, що Україна, як Грузія та Вірменія, є «традиційними частинами Сов. Союзу». Наша еміґрація повинна здобути те визнання і тим заощадити українському народові великих труднощів у боротьбі проти московського імперіялізму.

Щоб доконати свого завдання, еміґрація мусить бути солідарною і організованою. Внутрішня боротьба її лише ослаблює. Відбуваючись на очах чужинців, вона відбирає у цих останніх довір'я до всього українського народу та збуджує сумнів, чи він здібний дати собі раду в незалежній державі. Свого часу в канадійській пресі було видруковано листа з канцелярії Кеннеді до українського еміґранта, який запитував Президента, чому ЗДА не помагають Україні в її визвольних змаганнях. В тому листі вияснено стриманість американців тим, що українці у вільному світі самі не знають, чого хотять, вони є розсварені і розбиті знутра. В той спосіб обґрунтовано американську політику «непередрішенства».

Хай той лист буде для нас пересторогою. Ми повинні думати також про те, що наші чвари на еміґрації стають відомі нашим братам у краю вже завдяки старанням Совєтів. Це деморалізує наших братів, бо їм незрозуміло, що може нас різнити, наколи ми всі стоїмо на позиціях самостійности й соборности. А різнять нас фактично благі речі.

Маючи те на увазі, відповідальні українські чинники повинні змагати до єдности і створення на еміґрації спільного національного фронту.

(«Українське Слово», Париж)

Євген Онацький

ПОЧУТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ

Почуття відповідальности тісно в'яжеться зі свідомістю обов'язку.

Якщо людина не сповняє свого обов'язку, дістає за це кару — звільняється з посади, з праці, або навіть і йде до в'язниці. Що важливіша якась посада, чи праця, тим більше вона відповідальна, тим більше обов'язків з нею в'яжуться .І за порушення кожного з тих обов'язків людина відповідає, себто дістає кару.

Відповідальна людина свідома своїх обов'язків і тої кари, що на неї спала б, коли б вона тих своїх обов'язків не сповнила.

Що більше розвинене й краще зорганізоване суспільство, то тим більше розвинене в його членах почуття відповідальности.

І навпаки, що більше яке суспільство розкладається, тим більше в ньому почуття відповідальности занепадає.

У здоровому культурному суспільстві життя йде легко, бо кожний його член знає, що інші його члени дотримують своїх обов'язків і, якщо, наприклад, щось приобіцяюють, то дотримують слова. В суспільстві, де панує почуття відповідальности, люди довіряють один одному, і це робить життя приємним і легким.

Натомість у суспільстві, де почуття відповідальности не розвинулося, або занепало, панує взаємне недовір'я, і життя повне всяких труднощів та конфліктів.

Люди — не янголи. В кожній людині корениться чимало злого. В кожному добре зорганізованому суспільстві існують закони, що намагаються стримати вияви зла в людині відповідними карами. Найперший обов'язок члена будьякого суспільства — коритися його законам, що видаються для добра того суспільства. Порушення тих законів називається злочином, і людина, що робить злочин, відповідає перед законом.

Але в суспільстві, що занепадає знаходиться чимало шляхів, щоб обійти ці закони. І в тому людина знаходить іноді навіть внутрішнє самовиправдання, бо нерідко й закони не відповідають справжньому станові суспільства, і тому суворе дотримування закону видається найбільшою несправедливістю.

Уникаючи відповідальности перед законом, людина опинюється відповідальна перед власним сумлінням, що не дає їй спокою, гризе її за те, що вона недобре зробила, що вона порушила свій обов'язок...

Але для того, щоб сумління піднесло свій голос, необхідна в людині **свідомість** того свого обов'язку, необхідна присутність високо розвиненого почуття відповідальности, що про нього думав Ів. Франко, коли писав у поемі «Великі Роковини»:

Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.

Або:

Кожний думай: тут в тім місці
Де стою я, у вогні
Важиться тепер вся доля
Величезної війни...

На жаль, треба ствердити, що в нашому суспільстві, почуття відповідальности за долю не тільки всього багатоміліонового українського народу, але й за долю найближчих людині людей, за долю навіть її дітей, розвинене дуже невистачально: нема свідомости того зла, що приносить їм наша невідповідальна поведінка, невідповідальна, бо властне несвідома своїх обов'язків.

Невідповідальною людиною звемо ми божевільного, що за свої вчинки не відповідає навіть перед судом, але невідповідальною звемо ту людину, що порушує взяті на себе обов'язки, дане слово, не усвідомлюючи собі, яке зло вона робить. Не усвідомлюючи цього, вона не відповідає навіть і перед своїм сумлінням, що підносить голос тільки у людей свідомих того, що чинять...

З того випливає, що, щоб мати здорове сильне суспільство, треба розвивати в ньому почуття відповідальности.

Свого часу А. М. Андрієвський писав в «Самостійній Думці» (1935, II-III):

«Здається, нічим так не зловживають українці, як поняттям національно-політичної відповідальности. На кожному кроці ми чуємо про відповідальність, і на кожному кроці бачимо, що почуття відповідальности у нас не прищепилося. Українець не любить відповідальности: кожний свій учинок намагається прикрити якимось іншим авторитетом. Простий селянин прикривається громадою, політичний діяч — партією чи організацією».

А тим часом колективна відповідальність завжди — тільки фікція, фактична відсутність всякої відповідальности. У нас, за часів короткотривалої нашої державности за Центральної Ради, українські політичні партії дуже любили робити заяви в тому змислі, що ми, мовляв, «беремо на себе повну відповідальність». Фактично ж, складаючи такі заяви, вони знали дуже добре, що у випадку помилки ніхто їх до тої відповідальности не потягне, бо, щоб потягнути політичну партію до відповідальности, треба уряду, що стояв би понад партіями, або вільної громадської думки, що могла б у нормальних умовинах (яких тоді в Україні не було) виявити в чергових виборах (вони не могли тоді відбутися) свою справжню думку.

Колективна відповідальність, що на ділі виявляється фікцією, розвиває почуття особистої невідповідальности. Малодушна людина, яку спокушає якийсь ризиковний крок, замість того, щоб узяти за нього на себе повну відповідальність, ховається за ту «колективну відповідальність» і деморалізує тим сам себе і деморалізує своє суспільство.

Сирцов, один із провідників московської комуністичної партії, так висловлювався про відсутність почуття відповідальности в совєтських установах:

«У нас директори фабрик тільки шкодять організації праці і введенню відповідної дисципліни. Чому? Насамперед бракує цілковито почуття відповідальности. Замість того існує величезна невідповідальність, страшна млявість, передача відповідальности з одного кінця ланцюга в другий. Директор звалює відповідальність на фабричний комітет, комітет на комуністичну ячейку, ячейка — на техніків, техніки — на робітників, робітники — один на одного, фабрика — на трест, трест на Вищу Економічну Раду, ця остання — на фабрику і т. д. Витворюється зачароване коло...».

Маса ніколи не турбується про наслідки своїх вчинків. Маса живе тільки моментом, їй просто неможливо уявити собі майбутнє і взяти на себе за нього відповідальність. Відповідальність мусить взяти на себе хтось інший — той, хто керує масою. Але, щоб керувати масою, треба мати особливі прикмети, з котрих найголовніші — рішучість і сміливість.

І саме тому не можна погодитися з визначенням А. М. Андрієвського, що відповідальність — «сильне почуття страху, чи благоговіння, що стримує кожного від порушення національних заповідей...». Щоб зарадити відсутності почуття відповідальности, А. М. Андрієвський радив виховувати його страхом перед карою. Цього засобу дуже пильно вживають і московські большевики. Але це — помилковий шлях, що ні до чого доброго не може привести. Страхом нічого не виховаєш, а хіба знівечиш. Почуття відповідальности може прийти лише з розвитком **вільної особистости,** з розвитком власної і національної **гідности,** з розвитком громадської й особистої **сміливости,** коли людина не ховається за спини громади, партії, чи організації, або, як то бачимо в нашій пресі — за анонімами та криптонімами, а, навпаки, переймає на себе відповідальність не тільки за себе, а навіть і за громаду, з якою солідаризується.

Більшість людей занадто — слабодуха, щоб перебирати відповідальність не тільки за себе, а ще й за інших. Герой, провідник народу, навпаки, — робить свою долю всієї нації, переймаючись думкою, що, за словами Ів. Франка, **він** «за долю міліонів мусить дати одвіт»... І

робить це не тому, що його ніби виховано в страху перед карою, а тому, що в його душі, в його серці зросла й виплекалась свідомість обов'язку, власне мірило того, що можна і чого треба. Така людина міряє свої вчинки мірилом не дешевої популярности, або меншим чи більшим страхом перед карою, а мірилом власного сумління та суду історії.

Відповідальність може бути тільки добровільна, підказана внутрішнім голосом, а не наказом згори. Іноді, як ми вже згадували, щоб задовольнити почуття відповідальности, треба навіть порушити дисципліну, а не сліпо йти за нею, як думав А. М. Андрієвський.

Ні, почуття відповідальности в'яжеться не зі страхом, а зі сміливістю і почуттям гідности. Той, хто боїться, думає тільки про себе. Той, хто відчуває відповідальність, думає і про інших, кому міг би зашкодити, коли б не виконав свого обов'язку. Той, хто боїться, ховається за спини інших, за аноніми та криптоніми; той, хто відчуває відповідальність, виступає все з відкритим чолом. Хто боїться, вимагає геройських учинків від інших; хто почуває відповідальність, ставить вимоги насамперед до себе. Хто боїться, намагається сховати свій страх за голосними фразами; хто відчуває відповідальність, мовчки, але вперто працює...

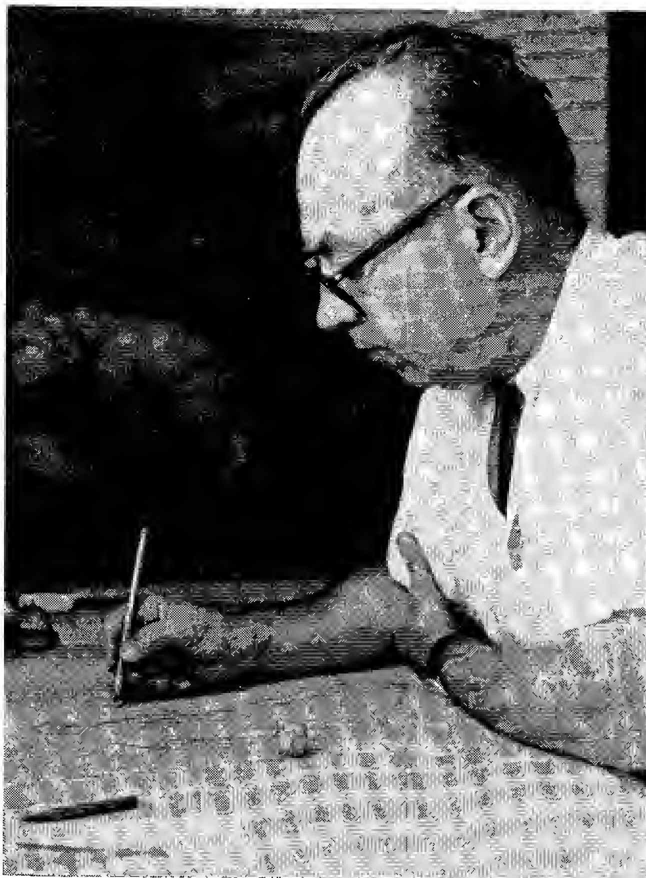
ЗАЗНАЙОМТЕСЯ З НАШИМИ МИСТЦЯМИ

Іван Кейван

МИХАЙЛО ДМИТРЕНКО

Рідко хто із сучасних українських мистців у вільному світі тішиться такою широкою популярністю, як Михайло Дмитренко, що живе і творить сьогодні на терені ЗДА, зокрема Дітройту. Мистець народився 1908 р. у Лохвиці на Полтавщині, виростав і формувався духово серед рідної стихії й тамже закінчив середню освіту. Непересічний мистецький хист виявляв він змалку. Після закінчення «Художньо-Індустріяльної Профшколи» в Києві, 1926 р. був прийнятий на Відділ малярства «Київського Художнього Інституту» — колишньої Української Академії Мистецтв, що її дух панував ще в мурах Інституту, бо його вели видатні українські мистці й знамениті педагоги, як Василь і Федір Кричевські, Михайло Бойчук та інші. Михайло Дмитренко став улюбленим учнем **Федора Кричевського,** а коли закінчив студії з визначним успіхом і дипломом в 1930 р., став правою рукою свого великого вчителя, його асистентом, а згодом і доцентом малярства. Ще будучи студентом мистецтва приймав участь у різних виставах, а після закінчення малярства й декоративного мистецтва, скоро звернув на себе увагу — як надзвичайно талановитого мистця, а його твори експоновані на виставках «Спілки Радянських Художників України», у Києві, Харкові, Одесі та інших містах, мали помітні успіхи й заповідали блискуче майбутнє молодого мистця.

Коли у вересні 1939 р. совєтська армія «визволила» Західньо-українські землі й почали організувати у Львові, після ліквідації АНУМ, «Спілку Радянських Художників України», в характері її організатора вислано з Києва Михайла Дмитренка. Він скоро зумів знайти спільну мову з західньо-українськими мистцями і не зважаючи на скрайньо несприятливі підбольшевицькі умовини, заімпонував своїм творчим розмахом, широким діяпазоном, сміливістю й чисто-українським духом, як теж виявився як непересічний організатор мистецького життя. В

Мистець Михайло Дмитренко за працею

червні 1941 р. коли почалася німецько-большевицька війна й московські полчища панічно тікали з західньо-українських земель, М. Дмитренко залишився у Львові, а коли воєнний фронт посунувся на схід, він разом з іншими видатними мистцями Львова взявся організувати «Спілку Українських Образотворчих Мистців» на національних принципах. Метою Спілки було об'єднати всі українські творчі сили, не зважаючи на школи, стилі й напрямки, залишаючи конкуренцію між мистцями тільки на творчій площині. М. Дмитренко був душею Спілки від перших організаційних кроків аж до кінця її існування в 1944 р. і вже на першій виставці вибився на перше місце своїми творами **«Дівчата з Заліщик», «Гуцулка», «Пісня», «Поромом в Городниці»,** а згодом циклем своїх

М. Дмитренко: «Жінка в турбані», олія

знаменитих портретів, особливо жіночих, що в них він виявився як незрівняний майстер, виявив свій буйний степовий розмах, динаміку й наклін до великих полотен. З тих часів походили теж його цінні проекти костюмів для п'єси **«Самодури»** Ґольдоні.

Особливо позначився Михайло Дмитренко як мистець та організатор мистецького життя в Німеччині на скитальщині; був одним з членів Ініціятивної Групи, що на І-ому З'їзді українських образотворчих мистців у Мюнхені, 28-го січня 1947 р. покликала до життя УСОМ (Українська Спілка Образотворчих Мистців). Головою її був Е. Козак (ЕКО), а М. Дмитренко секретарем і цей обов'язок він щиро виконував аж до ліквідації УСОМ й переїзду мистців за океан. Верхом організаційного, як теж і мистецького вияву на терені Німеччини був 1948 рік, коли в березні, заходами УСОМ при співпраці німецьких урядових чинників, відбувся фестиваль **«Тиждень Української Культури»** в Реґенсбурґу, а в квітні того ж року такий же величавий фестиваль **«Тиждень Української Культури»** в Мюнхені, під патронатом ЗУАДК-у й моральній підтримці ЦПУЕ. Тут мистець відіграв передову ролю своєю творчістю й організаційним хистом. Тоді він звернув увагу громадянства й мистецьких чужинецьких чинників своїм прекрасним плякатом з цієї нагоди, а на виставці образотворчих мистців показав ще одну блискучу сторінку своєї творчости — графіку. Був членом Редакційної Колегії УСОМ разом з Е. Козаком, С. Гординським та С. Луциком, що видала два числа альманаху **«Українське мистецтво»,** що був на дуже високому рівні. М. Дмитренко виконав чудово графічну обкладинку для цього альманаху в наскрізь українському дусі, що збуджувала подив не тільки українського, але й чужинецького глядача. Зимою 1950 р. М. Дмитренко переїхав до Канади й осів у Торонті, де скоро виявився як мистець, розмальовуючи разом з мистцями В. Балясом та І. Кубарським собор св. Володимира, що є сьогодні одним з найкращих зразків церковного мистецтва в Канаді. Не випадково мистець взявся до цієї праці, бо ще на рідних землях він в часі німецької окупації виконав для церкви Благовіщення в Городку біля Львова проєкти поліхромії і своїми композиціями **«Розпяття», «Надгробний плач», «Хрещення в Йордані», «Воскресіння», «Апостоли» й «Ангели»** виявився як першорядний монументаліст.

Проживаючи в Торонті, мистець виконав 30 великих композицій-проєктів вітражів та колосальний запрестольний образ **«Благословляючої Мадонни»** для катедри св. Колюмба в Йонґставні, Огайо, що мають під мистецьким оглядом вийняткову вартість. На всю свою ширінь і мистецький діяпазон М. Дмитренко виявився, виконавши акварелею велетенський проєкт для мозаїки у вестибюлю «Ґрейгавндс-Бас Стейшен» у Дітройті, **«Епізоди з життя о. Ґабріеля Ричарда».** В цій величній композиції він нав'язав нитку традицій до українських монументалістів, зокрема знаменитого М. Бойчука і як в стилізації так і в кольориті, цей знаменитий твір позначений прикметами українського духа. Тоді виконав М. Дмитренко проєкти вітра-

жів й запрестольної мозаїчної ікони для церкви св. Антонія з Падуї, в Савт Бенд, Індіяна.

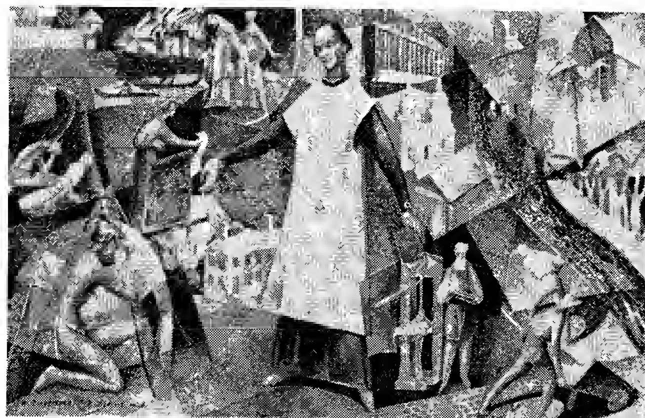
В 1960 р. М. Дмитренко переїхав до ЗДА й поселився на постійно в Дітройті. Від 1961 р. працює над поліхромією української католицької церкви **Непорочно Зачаття Пречистої Діви Марії** в Гемтремк, Міч., розмалював куполу церкви й виконав 14 велетенських композицій з життя Пречистої Діви Марії, тобто виконав вже половину праці. Надзвичайно майстерно він закомпонував куполу, що в ній представив постать **Христа - Пантократора** й 4-ох **Євангелистів** та дуже вдало використав для своїх композицій її архітектоніку, пов'язавши композиції з орнаментикою й текстами молитов, виконаними майстерним шрифтом, з прекрасно згармонізованим кольоритом. Розглядаючи уважно його композиції **«Благовіщення, «Успення Матері Божої»** та інші слід ствердити, що Дмитренко основує свій стиль на старих українських іконописних традиціях. Підхід до композицій наскрізь реалістичний в рисунку й кольориті а, взявши до уваги легку візантійську стилізацію, його стиль зближений до нео-візантики. Композиція «Успення Матері Божої» притаманна вийнятковою гармонією, чудовим ритмом ,динамікою й глибокою духовістю, а взявши до уваги надзвичайно підібраний кольорит, ця картина сильно вимовна й зворушує кожного глядача до глибини душі. Розглядаючи обличчя кожного з 12-ти Апостолів, можемо сміливо ствердити, що мистець М. Дмитренко є психологом вийняткової міри. Кожний з Апостолів, це окрема індивідуальність духова і кожний по-своєму переживає цю велетенську втрату. Побіч незрівняної майстерности рисунку, великого композиційного хисту й динаміки, що так виразно позначена вся творчість Дмитренка, в згаданій композиції домінує понад все глибока духовість, що заставляє глядача коритись їй, а цей божеський спокій, що ним мистець зумів навіяти картину, виносить глядача далеко від земних буднів, у небесні простори. Не зважаючи на наші матеріялістичні будні, що в них людина поспішає в погоні за доляром як засобом щоденно існування, М. Дмитренко виконує свої твори, передовсім з великою любов'ю до мистецтва. «Не ділю себе на мистця для душі і мистця для хліба. Хочу все, що роблю, робити для душі, щоб воно було мистецтвом і моїм духовим хлібом» — відмічує в листі до автора цих рядків. Аналізуючи його творчість з ділянки поліхромії, бачимо, що мистець в побудові свого оригінального й самобутнього стилю, використав, у першу чергу, здорові українські образотворчі традиції. «До стилевих композицій я відношу мої прагнення на підставі народного характеру творчости, кристалізувати притаманний наш український дух. В цьому напрямі мені допомагають мої духові вчителі, такі, як Ю. Нарбут, Василь і Федір Кричевські та М. Бойчук. Думаю, вони йшли вірним шляхом і багато чого корисного зробили, не дивлячись, що їм на перешкоді, вічно стояли московські опричники» (з листа автора».

М. Дмитренко: «Св. Євангелист Матей» з поліхромії церкви Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії в Гемтремк.

Акварельні шкіци М. Дмитренка до мозаїк: **«Христос у Пилата», «Хресна Дорога», «Пієта»** й інші позначені виразно українським духом і характеризують його, як видатного майстра композиції й кольориту. Вони належатимуть не тільки до перлин української образотворчости, але й знайдуть поважне місце серед здобутків світового мистецтва. Не даром він писав свого часу в альманаху «Українське мистецтво» (ч. 2, Мюнхен, 1947) «Ми, мистці, повинні бути в курсі всіх досягнень мистецького світу, а водночас живитись соками нашої землі, тобто власними очима й нашим українським серцем відчувати дійсність. Не вирішувати мистецьких проблем ,щоб їх робити нашими, а вирішувати наші мистецькі проблеми так, щоб вони стали світовими. Оце наше завдання». Мистець сам відмічує, що любить поліхромію й радо віддає їй увесь свій мистецький хист, але все ж Дмитренко, в першу чергу, **незрівняний портретист,** зокрема майстер жіночого портрету. Його олійні портрети: **«Портрет Дружини, «Портрет п. Марусі Бек», «Жінка з вахлярем», «Портрет п. Ільзи Грушки», «Кука Гвоздецька», «Жінка в турбані», «Зірка Козак», «Бандурист Б. Коссак», «Ґазда Василь Лебяк»,** а далі портрети видатніших українських особовостей, як: **«Олена Кисілевська», «Оперовий співак Орест Руснак»** й інших, це твори, що своєю майстерністю рисунку, композиційними р кольористичними вальорами та глибокою духовістю, належать до найкращих зразків сучасного портретного малярства. Зокрема вартісні його композиційні портрети: **«Дівчата з Заліщик», «Дівчина з голубом», «Дівчича в національному одязі», «Дівчина в червоних коралях», «Дівчина з ящіркою», «Жнива», «Осінь»** та інші, що позначені виразним п'ятном українського характеру і слід їх уважати верхом мистецької творчости М. Дмитренка. Вони переважно притаманні реалізмові, але **реалізмові своєрідному — властивому тільки Дмитречкові.** Він має самостійний підхід до портрету, своєрідну рутину й невичерпну помисловість в зображуванні персонажів, тому кожний ортрет Дмитренка, це новий й несподіваний мистецький вислів, що ним він прямо чарує глядача.

Як портретист М. Дмитренко занимає поважне й окреме місце серед наших мистців у вільному світі й цією галузею він чітко вписав блискучу сторінку української образотворчости. Творчий діяпазон Михайла Дмитренка дуже широкий, бо побіч портретистики й монументального малярства, він виявився теж як добрий **графік.** Оформив ряд українських видань на еміграції — обкладинки для книжок і журналів, каталоги мистецьких виставок, створив низку цікавих і вартісних емблемів, видавничих і друкарських знаків та багато ілюстрацій. Оформив графічно поему Т. Осьмачки **«Поет»,** а на особливу увагу заслуговує чудове оформлення твору В. Барки **«Білий світ»,** і його розділи «Світання», «Рідні душі», «Правда і кривда», «Ясність», «Голубиний міст», «Дума мандрівника», «Цареборець» та «Вірші віри», це твори особливої вартости і в них Дмитренко виявився як графік на всю свою ширінь. Його

М. Дмитренко: «Епізоди з життя о. Ґабрієля Ричарда», акварельний проєкт для мозаїки у вестибюлі «Ґрейгавнд-Стейшен Бас» в Детройті.

емблеми, зокрема емблема **УСОМ** та **музичного фестивалю** й плякати — **«Тиждень Української Культури»** й **«Першої Зустрічі українських мистців Канади й Америки»** притаманні сильною вимовністю, буйною помисловістю й оригінальністю. Як ілюстратор М. Дмитренко дав дуже гарні зразки в дитячому журналі «Веселка», — що з них найбільш вартісні **«Заповіт Гетьмача», «Конотоп», «Погоня», «Божі діти», «Зайчик»** та інші ,як теж високоякісні ілюстрації створив для читанки М. Овчаренко **«Золоті Ворота».** Ілюстрації М. Дмитренка характеристичні буйною помисловістю, ясністю композиції й перфектною технікою. Для побудови свого графічного стилю, мистець взяв за основу старе українське ґраверство, творчість В. Кричевського, а особливо Ю. Нарбута, одначе він створив свою самостійну графічну мову. «М. Дмитренко в своїх обкладинках, форзацах та ін. оформленнях книжки дотримується виразно українського стилю, що гармонізує з цілою славетною школою Ю. Нарбута. Його графіки в «Білому світі» В. Барки та інші ілюстрації дивують легкістю і природністю виконання фігурових композицій» — відмітив В. Січинський у своїй статті до каталогу виставки «Сучасної української книжної графіки» в 1958 р.

Як організатор українського мистецтва життя М. Дмитренко виявився ще на рідних землях

і на скитальщині в Німеччині, як теж в Канаді. Був обраний першим головою Літературно-мистецького Клюбу, був членом Комітету «Першої Зустрічі українських мистців Канади й Америки» в 1954 р. й організатором мистецької виставки з цієї нагоди та організатором УСОМ в Канаді разом з Б. Стебельським та І. Кейваном. Був теж головним організатором з функцією мистецького референта Ділового Комітету й Мистецької Ради **«Виставки українського мистецтва»,** що відбулася восени 1960 р. під патронатом п. Марусі Бек.

Михайло Дмитренко приймав участь в багатьох виставках: в Києві, Харкові, Одесі, у Львові, в Ризі (Латвія), Мюнхені, Реґенсбурґу, Зальцбурґу, Ліндав, далі в Торонто, Монтреалі та Вашинґтоні, а остання його індивідуальна виставка відбулася в Гемтремк, в Публічній Бібліотеці, у вересні 1962 р., що її мистець присвятив **світлій пам'яті свого великого вчителя проф. Федора Кричевського.** Серед 50-ти експонатів мистця були виставлені проекти монументальних розписів, зокрема розпису церкви Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, проекти мозаїк, портрети й графічні твори. Виставка ця пройшла з великими успіхами й твори нашого мистця дуже прихильно зустрінула українська й чужинецька критика.

Мистець Михайло Дмитренко відіграв в останніх десятиріччях одну з передових ролей у співформуванні обличчя сучасного українського мистецтва. Він завжди повний творчої енергії, велетенського розмаху, невичерпних концепцій та непохитної віри, що українське мистецтво зі своєю майже тисячлітньою традицією вкінці затріюмфує перед світом і стане як рівний з рівним «у народів вольних колі».

А. Юрчняк

«ПРОТИ ШЕРСТИ» — ІВ. ЕВЕНТУАЛЬНОГО

Рухливе Видавництво Юліяна Середяка в Буенос-Айресі видало збірку гумористичних творів Івана Евентуального, нашого земляка, що пройшов чималий скитальський шлях, потрапивши з України спочатку в Австрію, потім Арґентину і вже звідти до ЗДА. Отже розглядана збірка віддзеркалює в мистецьких образах схоплені авторським оком гумориста і сатирика життьові явища широкого засягу: і Батьківщини, і скитальських таборів, і життя-буття в країнах нового поселення.

Загально збірку можна поділити на такі чотири частини: 1. віршовані гуморески, 2. байки, 3. невіршовані гуморески, 4. пародії (віршовані і невіршовані). Перші дві групи з мистецького боку слабші — хоч і можуть імпонувати читачеві легкістю форми і легко сприйманим «прозори» змістом. Тому ми розгляд почнемо з кінця, з групи пародій.

Слово **пародія** — грецьке, нашою мовою дослівно — «протипісня», або «пісня навиворіт». Це значить, що автор бере чийсь твір і «вивертає» його навпаки, зберігаючи при цім зовнішню подобу. Очевидно, це «вивертання» має бути творчо-оригінальним, дотепним, а при тому без явно відчутної злости. (Виняток становлять пародії-сатири: тут зумисно напастливий тон цілком на місці).

Отож дійсно мистецьких пародій в нашій еміґраційній літературі взагалі мало. Іван Евентуальний належить до тих небагатьох (можна напр., ще назвати Ст. Риндика), що в цьому жанрі вже мають певні осяги.

«Повстаньте, гнані і голодні,
Робітники СССР.
Чи там знайдеться хто сьогодні,
Щоб смертю власною помер?»

Так звучить перша строфа «Інтернаціоналу», «співаного всупереч» офіційному нашим автором.

Далі в збірці бачимо пародію на знану пісню совєтського одописаки Лебедева-Кумача «Широка страна моя родная». Кінець цієї Кумачевої «патріотичної пісні» під пером І. Евентуального виглядає так:

«Величенька наша батьківщина,
Та і досі у ярмі кона.
Я не знаю іншої країни,
Що страждала б більше, ніж вона».

Кожен читач, пригадуючи собі оригінал цієї безсоромно - брехливої «пісні-оди» Лебедева-Кумача і порівнюючи його з текстом Івана Евентуального, легко ствердить, що наш автор у Кумачів віршовий розмір і взагалі форму вклав цілком інший зміст, в наслідок чого твір промовляє навпаки. Це саме бачимо у віршах-пародіях: «Пісня про Сталіна» і «Партія веде». Це — пародії — сатири, що б'ють по комуністичному режимові; до них у збірці належать ще «Стара пісня на сучасний лад» (ст. 157), яка формально наподоблює відому народну пісню «Копав, копав криниченьку».

Сатиричне жало помітне і в дотепно-пародій-

ному переспіві уривку «Запорожець за Дунаєм» (дует Андрій-Оксана, ст. 155-156). Ось, для прикладу, третя строфа:

«Пузонько моє дебеле,
Серцю радісно в цей час.
Хтось про книжку мені меле —
А для чого, прошу вас?
А для чого, прошу вас?»

Дальші пародії збірки автор називає **«Пародії порівняльчі».** Правду кажучи, нам неясно — що саме він у це «порівняльне» вкладає. Ми лише бачимо, що це вже пародії типу «дружніх шаржів», тобто без сатиричного жала. Написані на тему літературної творчости поокремих авторів, ці пародії призначені для літературно кваліфікованого читача, тим часом як попереду названі пародії-сатири мають на оці насамперед читача рядового, масового.

Охоплюючи 27 авторів (сам Ів. Евентуальний — 28-ий), пародії-шаржі дадуть чимало втіхи літературним гурманам (смакунам). Особисто нам найбільше сподобались із віршованих «Евентуальні пари», «Таємнича міледі — «Нетаємничий мілорд» і «Літанню білому» — «Ховзанню чорному»; також «Брамін і змія» (Михайло Орест), «Зламані вітрила» (Карпенко-Криниця). «Сів весняний вечір» (Діма), «Розлука» (М. Ситника). А з невіршованих дотепно написані пародії: «Барбосіяда», «Божественна лжа», «Зустріч з правдивою Канадою».

Тепер розглянемо третій розділ збірки — **невіршовані гуморески.** Їх у збірці два десятки, з того половину присвячено, сказати б, генеральній темі змагання Схід-Захід, а інші — темам нашої культури і побуту вже на еміграції, в країнах нового поселення.

З першої групи найбільш дотепні й майстерно написані «Дух чи матерія?» і, особливо, «Епохальний винахід». Ось початок твору:

«Дух, звичайно, дуже важлива річ. Без духу ачі на дискусію зважитись, ані лямпи загасити, ані зідхнути. Дух основа життя» (ст. 100).

Коротко, ясно — справді мовостиль доброї гуморески.

У гумористичному оповіданні «Епохальний винахід» про хист автора свідчить вже сам гротесковий задум: перевіряти і устійнювати (в СССР — «клясичній» країні безнастанних «чисток» та «перевірок») думки громадян... через хвіст, отже, так би мовити, «способом хвостизації». Коли пригадаємо собі, як большевики бундючаться, що в них, мовляв, усе найпередовіше, найпрогресивніше: їх учення, їх режим, плянування і керування, — то глибшої і дошкульнішої іронії, ніж ота «масова хвостизація» — годі собі уявити.

Таксамо перфектна і реалізація автора свого задуму в образах — персонажах. На першому місці тут герой-винахідник, отой кольоритний Муравейчик (само прізвище вже багато говорить). Ще більш вимовне те, що його батько — як сам Муравейчик про це каже — «був собаколовом, або, по нашому, гицель» (!!!). Далі бачимо характеристичну оцінку: урядова комісія з найвищих комуністичних достойників (що їй Муравейчик запропонував свій «епохальний винахід»), сама боїться піддатися перевірці і змушує до того «дрібноту»: друкарку та конюха.

А ще далі — «на спеціяльному засіданні Політбюра встановили форму хвостів»: із золотою п'ятикутною зіркою на кінці, з портретом Сталіна, з написом «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!». Вже призначено і «день загальної хвостизації» — 12 березня, коли, мовляв, «кривавий царат» заступила «безкровна совєтська влада».

Почалася кампанія за «дострокове вивершення» виробництва хвостів. Перед веде фабрика «Дайош — берьош». Верховний нагляд за проведенням кампанії і за пізнішою «хвостизацією» всієї людности — в руках голови «Всекомхвосту» — тов. Берії.

А деж геніяльний винахідник? Виявляється — «товариш Муравейчик, отримавши совєтські мільйони... зажадав для себе наукового відрядження за кордон і тепер був у Нью-Йорку.» (Стор. стор. 97-102).

У групі невіршованих гуморесок за найкращі ми вважаємо такі: «Позичена дружина», «Не спішіть скоро умирати» і «Земляки».

«Позичена дружина» (ст. 130) — це справжня перлина гумору. Так і кортить подати з неї пару цитат. Ось вони:

«Моя власна, єдина і неподільна подруга мала сумнів щодо льояльности своїх легенів. Отже, боячись правого чи лівого ухилу в них, порядком самокритики, звернулась вона до лікаря.

Той просвітлив, подивився, почмихав і сказав:

«Так, пані. Ваше передчуття майже вас не обмануло... не кожний лікар має політичне зрозуміння і визнає вас цілком здоровою...».

Тут кожна фраза «грає гумором». Але зокрема хочемо звернути увагу на оті вислови «сумнів щодо льояльности» і «політичне зрозуміння»: це ж таке прикметне, таке характеристичне для нашої «заполітизованої» доби! Таке показове для атмосфери непевности, недовір'я і переляку, що її, наче чуму, поширив у всьому світі «дух Мелс»а (тобто Маркса, Енгельса, Леніна, Сталіна. — Дивись гумореску «Дух чи матерія?» в цій же збірці. — А. Ю.).

Освідчення лікаря щодо легенів дружини,

проказане докторальним тоном, спонукало нашого героя до «героїчного кроку»: «підставити під рентґен легені якоїсь іншої жінки, «позиченої» спеціяльно для цього випадку. (Бож треба рятувати ситуацію — всі інші формальності для виїзду за океан вже перейдено, затримка лише в легенях!).

Герой гуморески мав знайомих жінок досить, і йому пощастило намовити одну з них, ще досить молоду, поїхати з ним — як ніби його дружину — до шпиталю на медичний огляд. І тут... Але дамо слово авторові.

— Ну, роздягайтесь! — каже лікар.

— Роздягатись? — почервоніла моя знайома. — Зовсім?

— Ні, не зовсім, до половини.

— Бачу, що жінка червоніє ще більше, що вона ось-ось зіпсує ситуацію, і шепчу їй:

«Голубонько, якого ви біса кукситесь? Таж не можу я зав'язати очей...».

Скінчилося все гаразд: містифікація з легенями вдалася — чим, очевидячки, наш герой мав повну підставу тішитися.

У гуморесці «Не спішіть скоро умирати» (ст. 144) заміжня донька докоряє вмираючому батькові, що він «несвоєчасно надумався вмирати»: на похорон треба чимало грошей, а вони (тобто донька з її чоловіком) саме тепер мають багато боргів: за хату, за авто, за навчання дітей. «Підождіть трохи, тату! — каже вмираючому його доня: «Хай борги посплачуємо!».

Як вам це подобається, читачу?! Виглядає несамовито і водночас — це правда нашого життя. Її не в стані перекреслити навіть уже цілком ґротесковий дальший розвиток сюжету, зображення того, як батько спересердя зайшовся реготом, сплюнув і раптом устав з ліжка. Бо... видужав. І то так видужав, що почав заробляти гроші, граючи на акордіоні на весіллях, хрестинах, іменинах тощо.

Кінець гуморески такий:

«Завів собі дідусь ощадну книжечку. Потроху складає заробіток. Багатіє. І самому корисно, і родичам приємно. На випадок чогось не матимуть клопоту...».

Дуже нам подобається майстерно написана гумористично-сатирична сценка «Земляки» (ст. 138). Обидва персонажі: Свирид Пудович і його гість Сергій Олександрович постають перед нашими очима як живі: для першого Америка — матінка люба, для другого — прикра мачуха. Малописьменний Свирид, по вінця вдоволений своїм матеріяльним добробутом в Америці, не може втриматися від тріюмфального підкреслення своєї переваги заможного над бідаком, «невченого над вченим».

«... Я ось тільки хотів зробити замічаніє відносно науки. Мене мій тато, Пуд Оверкович, не вчив зовсім. На біса, казали вони, це здалося? Треба вчити руки, а не голову, голова ще не факт...».

І хоч він бачив, що його задавацтво невченого доробкевича неприємне гостеві, але випиті чарки віскі «Шенлей» підохочують його розбалакувати на цю тему й далі.

«... Люблю я вас, земляче, — піднесеним голосом, майже із сльозою, сказав він Сергієві Олександровичу. — Ви мій найближчий, в одному селі народились, а цього на еміґрації треба пошукати з ліхтарем. Правда, що ви ні чорта тепер не варті. Клінуєте й заробляєте від кожуха ґудзик. У вас і жінка досі в старому платтячку ходить, і діти, бідні, телевіжена не допросяться. Значить, для чого ж ви вчилися?».

Вельми істотне це для нашого еміґрантського життя-буття, життьово-правдиве. Настільки, що гумореска полишає у вдумливого читача, поруч з мистецькою втіхою, гіркий осад душевного болю.

Супроти розглянених пародій і невіршованих гуморесок, віршовані гуморески і байки, що становлять першу половину рецензованої книжки, набагато слабші.

Поперше, віршована форма автора досить одноманітна — і строфічно, і щодо метричних розмірів. Майже скрізь бачимо двоскладову стопу-ямб, ще деколи хорей; віршів із трискладовими стопами ми зустріли лише два чи три.

Не є це велике лихо, а проте ми мали б право від досвідченого письменника, який поруч із «прозою» практикує й «поезію» (тобто віршовану творчість), вимагати різноманітности форми віршування.

Та вже зовсім зле, що Іван Евентуальний виявляє недбальство щодо наголосу: в багатьох місцях збірки у віршованих рядках подибуємо відхили від нормального наголосу слів, хоч запобігти цього нераз зовсім легко: простим переставленням слів у рядку.

Ось, наприклад, на ст. 15 внизу читаємо:

«Владу забравши міцно в руки,
Взяла панянка до науки...»

Гумореску написано 4-стоповим ямбом, отже ритм диктує наголос. А варто лише переставити слова, щоб мати нормальний наголос:
«Забравши міцно влАду в руки...».

У цій самій гуморесці: на ст. 16 читаємо зримовані рядки:

«А щоб не лИшилось образи,
Голила з головою разом...»

Ми взагалі думаємо, що форма «лишитися» нашій мові не властива: ми маємо лишати

(ся) і залишати(ся) як форма недоконаного і доконаного типів цього дієслова. Та в кожнім разі наголос має бути на другому складі. І хіба не було оформити» цей рядок так: «Щоб не лишилося образи...»; а ще краще просто: «Щоб не було при тім образи...».

На ст. 14 вгорі бачимо зримовані рядки:

«На загрози, на біду.
В баняку товчемо водУ...».

Невже варто заради «точної» рими занехаяти нормальний наголос вОду? І хіба було б зле дати цей рядок так:

«Товчем воду в баняку»?

Не будемо наводити ще декількох випадків недбалости віршованої форми автора, їхназагал небагато. Але було б добре, якби не було зовсім. Бож віршована форма Іванові Евентуальному дається легко. Одним із доказів цього є хоч би дві віршовані гуморески: «Образа» і «Про ізми» (ст. ст. 27, 28); у першій — всі чотири рядки кожної строфи мають однакову риму, а в другій («Про ізми») — твір в цілості (за винятком перших двох рядків) оформлено одною і тою самою римою! Ледве чи ще кому (хіба, може, Мих. Орестові) щастить упоратися з таким експериментом у галузі віршування. (Але вислів «розробивши змову» — у першому рядку «Образи» нам не подобається»).

Книжку «Проти шерсти» Івана Евентуального ми щиро радимо читачам, зокрема любителям гумору і сатири — вони матимуть з неї багато втіхи. Книжку оздоблено портретом автора; надруковано добрим шрифтом, без коректорських недоглядів, — взагалі дбайливо. Придбати її можна в усіх українських книгарнях.

З «ПОТОКУ ЖИТТЯ»
Іванна Чорнобривець
Новелі, Мюнхен 1963, ст. 163.

Скромна, але чепурно видана збірка новель І. Чорнобривець робить культурне враження. Новелі впорядковані за тематикою та внутрішньою тяглістю в сімох розділах: В синьому єдвабі, З глибини минулого, Країно моя, заплакана, Незабутні, Паралелі, Міра кохання, В тіні хмародерів. У формі історичного переказу витримана «Гірська принцеса» стилістично нагадує в дечому «Плач Ярославни» і творить немов пролог та дає ту червону нитку, що тягнеться цілою збіркою: висока ідейність героїв, повне напруги життя та сильні профілі. Драматичний момент збірки витримано в телеграфічному стилі та в несподіваних у більшості раптових змінах трагічних ситуацій. Мова збірки багата й оригінальна, хоч інколи вражає небуденна будова речень, що була характерною для нашої літератури старого стилю. Для чуйного вуха — це підносить своєрідність цілої збірки.

Чи це поетичний репортаж вищого стилю («Капрі», чи леґендарний мотив «Свічечки», чи милий малюнок маленької «Школярки» — всі вони вказують на те, що новелі писані серцем та безсумнівним літературним хистом авторки. Але від неї можна сподіватися речей більших. В тому зокрема переконує розділ «Країно моя, заплакана». Новелями «Дивний вершник», «Хрестик», «Оселедець», «Христини», «В обіймах голодного міста» переконливістю і знанням матерії цей розділ деконспірує авторку як таку, яка переживала на власних плечах жорстоку совєтську дійсність. Жахливий образ «Страшної весни 1933» належить, на нашу думку, до найсильніших новель збірки, але її літературну вартість дещо деґрадують публіцистичні нотки. Публіцистичні свердження, розсіяні по цілій збірці, належать до нечисленних неґатівів авторки. Коли б на їх місці були літературні образи, що давали б мистецькими засобами ті самі ствердження, то збірка була б досконалішою.

«Рецензент» й «Чайка» (з розділу «Незабутні») документують не тільки орґанічний контакт авторки з революційним підпіллям, але й ту ідеолоґічну базу, з якої виростають і на якій діють яскраві герої авторки в постатях бійців, учительок, студентів, матерей чи священиків: незламна національна стихія, що перемагає найгірші катування і дає читачеві переконання, що вона, оця велика і свята ідея національної української волі, є в намацальній близькості.

Образи з діпівського побуту надто ще свіжі і тематично плоскі, щоб їх взагалі вдягати в шати новелі. На це треба ширшої літературної форми і густих барв, щоб схопити у повні ї ширині на широкому історичному тлі всю трагіку появи ДП та всю безглуздість таборових ґетт.

«Обручка», «Привид», «ДП» з найновішої, американської вже атмосфери. Вони найсвіжішої дати і тому, може, найменше переконливі й пересичені фантастичним моментом, хоча приманливі і цікаві.

Підсумовуючи — хочемо ствердити оригінальність, культурність та літературний хист авторки. Слабші моменти (напр. психологічно не зовсім витримане самогубство Оселедця) можна пояснити тим, що форма новелі (не не було б краще «нариси»?) не дає авторові можливості широкого розгорнення взагалі. Чи не бу-

ло б краще для літературного майбутнього авторки, коли б вона тематично не розгублювалася, а зупинилася на підсоветській сталінській дійсності, та спробувалаа дати більше літератур не полотно?

В. Маруняк

**
*

«БЕРЕЗІВСЬКЕ БОЯРСТВО НА ТЛІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»
Іван Кузич-Березовський

Книжка має 320 сторінок і видана коштом автора 1962 р. Автор, уродженець Березова на Гуцульщині, за фахом учитель, присвятив свою книжку матері, замученій в Сибіру.

Працюючи фізично в день, автор ночами порядкував призбираний за 25 літ матеріял, а поборовши всякі труднощі, оформив його в гарно виданій книжці з гербом на окладинці.

Від 1925 р. і до початку німецько - польської війни 1939 р. йшла на західно-українських землях під польською окупацією акція творити «кола заґродової шляхти», втягаючи туди потомків українського боярства — шляхти, що стояли твердо при своїй вірі й національности, щоб їх спольлонізувати. Результати польської акції, хоч і не великі, а все ж таки були, і в Березові (4 адміністраційні громади) «коло» числило 116 осіб.

Реакція українського громадянства була на загал слаба. Тож автор задумав зібрати й видати історичний матеріял і показати, що потомки бояр, а за польської влади шляхта, при своїх привілеях дала українському народові духовенство, учителів, організаторів козацтва, гетьманів тощо, що всі вони твердо стояли при церкві й вірі «руській» чи «грецькій», як тоді називалось.

Коли польські історики видали грубі томи про шляхту, в тому й про нашу, то наші історики (Костомарів, Грушевський, вийняток Липинський) якось цю тему занедбали. Крім таких визначних потомків князів чи боярів, як Вишневецький — Байда, Конашевич, Хмельницький, Виговський, Мрозовецький - Морозенко, Кричевський, Немирич — про інших зовсім мало, а то й нічого не написано, про службову, заґродову чи ходачкову шляхту особливо. От тут автор заповнює — у деякій мірі — цю люку в нашій історії.

Великі зміни в роках 1939 — 1945 унеможливили авторові видати книжку на батьківщині. Зробив це в минулому році в Детройті, здійснюючи свій задум з-перед кількох літ.

Автор займає правильну позицію щодо збереігання нашої традиції. Традиція — цемент національної гордости й культури старих націй. Традиція зберегла жидів в діяспорі. Як парадокс 20-го століття, жиди будують державу, не маючи ні території ні народу: територію здобули, а народ спровадили. Цього феномену доконала їхня традиція. Автор цитує слова нашого старого літописця: «Господи, не закривай перед нами могил батьків наших, щоб ми могли черпати з них нашу силу».

Автор дав книжці дуже вдатний наголовок: Березівське боярство **на тлі** історії України. Оце тло змальоване коротко, ясно й ядерно надає книжці загальне значення, що виходить поза місцеві чи обласні границі. А тоді на цьому тлі виднє життя і діяльність березунів від оснування оселі на місці римської факторії аж до нашого часу.

Книжка цікава не тільки для березунів — еміґрантів та їх молодої ґенерації, але й для всіх еміґрантів — батьків та вчителів у школах українознавства. Автор — сам педагог — мав на увазі виховну ціль також. Батько чи вчитель найде в книжці багато матеріялу на історичні теми, почавши від праісторії, про ролю варяг, політику греків і хозар супроти Руської імперії, про княжу владу й віче, про значення економічного чинника в державі (торгівля), про боярство, боєву тактику й політику татарів, про галицьких князів і бояр, про окупацію Галичини поляками, боярство-шляхту за польським зразком, про участь покутян у війні Хмельницького проти Польщі, чому Хмельницький відступив від облоги Львова, про пімсту поляків на березівській шляхті за участь у війні Хмельницького проти Польщі, про чумаків загально, а березівських зокрема; про сіль з Карпатського Підгір'я, як важливий чинник у торгівлі (Стара Сіль і Коломия); про опришків, про «тирольців Сходу» (березун — герцоґ фон Перцович); чому не наступив поділ Галичини, про австро- і москвофільство в Галичині, про боротьбу за рідну школу в Березові; про пацифікацію і ін.

Доцендо дісцімус — навчаючи когось — ми самі вчимося. Люди без знання своєї історії — це перекотиполе.

Хто цікавиться докладніше нашою історією, знайде в книжці багато малознаних, а то й незнаних фактів. От тут кілька: Обіцянка короля Казимира у Львові 1340 р., обіцянка Богданові Хмельницькому під Львовом устами кол. учителя о. Гончеля-Мокрського за відступ гетьмана від облоги Львова і скора смерть учителя. Обіцянки показалися звичайним обманом. Чому замість 33 тисяч було тільки 3 тисячі Українських Січових Стрільців? Архикнязь Франц

Фердинанд, плян перебудови Австрії, роля посла о. Фолиса, посла Цегельського і березуна — капітана ґен. штабу Урбановича... Як один зі служби архикнязя, чех Яначек передав тайний документ російському амбасадорові у Відні, а незадовго наступив атентат у Сараєві. Як березівська шляхта витала в 1900 році тоді ще єпископа ґр. Андрея Шептицького, а як у 1908 р. єпископа Хомишина, тощо.

Для етнографії і фолкльору зібраний значний і добре поданий матеріял з Березова.

Автор старається бути об'єктивним в оцінці подій і фактів, особливо тих з нового часу. Не щадить і темних барв, де вважає це за потрібне.

Окремий розділ трактує про еміґрацію березунів, допомогове товариство «Березів» та його патріотизм не на словах, а на ділі.

Зміст книжки цінний, мова літературна, гарна обкладинка з гербом та малий наклад (500 примірників) — аж надто оправдують ціну книжки: 6 долярів і 25 центів враз з пересилкою.

Вітаю автора за його цінний вклад в історію спільної нам обом Гуцульщини.

Книжку замовляти в автора за надісланням ціни на адресу:

Iwan Kuzych-Berezowsky
P. O. Box 5342, Detroit 11, Mich.

Іван Докторук

Інж. Юрій Артюшенко

ЕТНІЧНІ ГРУПИ ТА ПОЛІТИЧНІ ЕМІҐРАЦІЇ У ДЕРЖАВАХ ВІЛЬНОГО СВІТУ

I. Етнічні групи.

У 1962 р. Пенсильвенський Університет звернувся до автора цих рядків із запитником, де між іншим була порушена проблема етнічних груп.

Уважаючи цю проблему важливою не тільки для США, але й для Канади, Південної Америки та взагалі держав всього волелюбного світу, хочу в цій короткій статті висловити свої міркування на цю тему.

Заінтересування етнічних груп не обмежується тільки питаннями щоденного життя, але вони охоплюють проблеми, що мають велике далекосяжне значення.

Найголовніщою з цих проблем є допомога етнічних груп народам, з яких вони походять, у змаганнях за їх національні ідеали.

Етнічні групи, як повновартісні громадяни прибраної батьківщини, скріплюють у їхніх найширших суспільних кругах зацікавлення країнами свого походження та не допускають до осамітнення цих країн у їх національно-визвольній боротьбі.

Пробуджуючи гордість у нових ґенераціях до їх етнічного походження, вони роблять молоде покоління здатним перебрати на себе великий відповідальний відтинок фронту допомоги країнам походження їх батьків.

Розбудовуючи та задокументовуючи свою національно-духову та науково-культурну творчість, вони зміцнюють в цих державах причілок проти ворожого поневолюючого ті народи імперіялізму.

Про успіхи етнічних груп на відтинку всебічної допомоги і своїм старим батьківщинам можна було б навести багато фактів, але ми обмежимося тільки одним характерним прикладом з життя української етнічної групи в ЗДА, де автор цих рядків перебуває як політичний еміґрант від 1949 року.

І так, пригадаймо собі недавню могутню акцію відзначування роковин проголошення Актів Суверенности й Соборности УНР - 22 січня 1918 і 1919 р. р., що перекотившись через США, від берегів одного океану до берегів другого, розлилися по Канаді, Південній Америці та понеслися по всім волелюбнім світі, де тільки живуть українці.

У зв'язку з цією акцією советська преса від 24 січня 1963 р. робить велику бурю, а Москва, збільшуючи дотеперішню увагу на українську еміґрацію, що прибула сюди з Наддніпрянщини, Галичини, Буковини та Закарпаття, посилює свою працю в тому напрямку, щоб етнічні групи в США зробити національно бездушним та світоглядово байдужими.

Та, на нашу думку, саме інтереси США вимагають посилення зацікавлення та акції з боку етнічних груп у відношенні до країн їхнього походження.

Сама історія США промовляє за цим, бо духові, соціяльні та політичні підвалини США розбудовувалися різними етнічними групами в ім'я ідеалу, що його символізує статуя СВОБОДИ. При нашім в'їзді до Америки, вона вітає нас, українців, пригадкою того порівнання Москви з Вашінґтоном, з його «новим і праведним законом» — як пише Т. Шевченко.

Власне в історії США випливають моральні основи, стимул і право етнічних груп говорити про себе, про свої ідеали та бути повновартісним і рівнорядним чинником у творенні на підвалинах СВОБОДИ тих нових вартостей, з я-

ких користали б не тільки вони, але й народи, з яких вони походять.

До цього останнього зобов'язує етнічні групи їхнє національне походження, національна культура й національні традиції. Зокрема, коли мова про українську етнічну групу, то стимулом до цього в неї є стара українська культура, що сягає аж до половини 4-го тисячоліття перед Христом (трипільська кульльтура), українська героїчна історія з високо-етичними і моральними політичними ідеями та мільйони жертв українського народу в ім'я ідеалів не тільки своїх, але і вселюдських.

Етнічні групи, прямуючи до взаємної синтези своїх ідей та зберігаючи свою збірну національно-групову індивідуальність, змагаються за ту найвищщу мету, в осередку якої стоять інтереси всього населення держави, якої вони є громадянами.

Та проблема етнічних груп є важливою не тільки на відтинку внутрішньої політики, але й на відтинку зовнішньої, де її значення з кожним днем зростає. Бо ж закордонна політика деяких держав є вислідом їхньої внутрішньої національної політики та їх зовнішніх імперіялістичних потягнень.

Не менш важною вона є й на відтинку духово-ідейного та світоглядово-ідеологічного змагу світів, зокрема, коли взяти під увагу, що етнічні групи здебільшого є виразником тої всеобіймаючої ідеї ВОЛІ, в якій поняття, національного й соціяльного творять неподільну цілість і є прямим запереченням большевицького поняття, в якого й виросла система національного й соціяльного рабства. Його усібленням є новітня московська імперія, що виросла на поваленних нею державах тих народів, звідки ці етнічні групи походять.

В етнічних групах, що походять з поневолених Москвою народів, ця ідея ВОЛІ відбивається, як в прозорій воді сонце, і просвічує згаданим народам у їх боротьбі за визволення, а це не без значення для тих держав волелюбного світу, де живуть ці етнічні групи.

Власне в інтересі тих держав є сприяти не тільки плеканню в наступних ґенераціях етнічних ґруп взаємної пошани, взаємного обміну найвищими вартостями, але і пізнанню тих культурних джерел, де дрімають філософічні основи ідеї ВОЛІ, що може стати смолоскипом «нового праведного закону» у вирішальнім змагу світів.

З повищого випливає теж потреба сприяння в плеканню мови етнічних груп в їх нових ґенераціях. Саме життя цього вимагає, бо народи світу чим далі, тим більше затіснюють між собою культурні, економічні та політичні взаємини. Зокрема в культурнім обміні національними цінностями, знання мови поглиблює пізнання таких із них, якими варто збогатити власну культуру. Хто ж, у першу чергу, як не етнічні групи можуть сповнити цю ролю?

Від усвідомлення згаданими державами ролі їхніх еетнічних груп і правильної розв'язки проблеми етнічних груп залежить у великій мірі і правильність розв'язки цими державами не тільки внутрішньої, але й міжнародньої політики.

Пересторогою перед легковаженням цієї проблеми, чи перед її розв'язкою не на підвалинах національних ідей, але на основі права сильного, є досвід з недавнього історичного минулого Гітлера, що розв'язував цю проблему правом переможця. Відкидаючи головну рушійну силу національних спільнот — ідею, він насаджував у «визволених» ним країнах німецький імперіялізм і закріплював його там вишколеними для того кадрами «фольксдойчів» і «райхсдойчів». Які були наслідки, хіба не мусимо згадувати.

(Продовження буде)

З МАТЕРІЯЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ БО В КЛІВЛЕН ДІ

ДОРІСТ І МОЛОДЬ БО

«Молодь наше майбутнє!» — «Яка молодь така й нація!» — «Лицем до молоді!», — «За душу української дитини!» — «Обличчям до молоді!». Читаєте й чуєте всюди ці модні кличі. Молоді виголошують їх із запалом і іскрою месіянізму в очах, а старші з болізним розпучливим криком.

Проблема молодого покоління не нова, якої не можна вловити й раз на все розв'язати. Вже в сумерійських виритих цеголках читаємо про проблеми молоді й здається вони не надто різнилися від сьогоднішніх, хоч в міжчасі промайнуло яких п'ять тисяч років. Кожня людська генерація мала свою питому проблему із молоддю, хоч у загальному вона все зводилася до того, що молодь не хотіла розуміти батьків, вказівки батьків видавалися її перестарілими й непрактичними, а тому вона шукала нових шляхів і спромоги розгорнути свої крила, чи зо сторони батьків діти бунтувалися проти їхньої

влади, не прикладали належної уваги до набуття знання, не цінили вартостей моральних батьків і не рідко були на дорозі затрати для національної спільноти.

Українська еміґрація в ЗДА стоїть перед подібною проблемою молодого покоління з питомою нашому часові небезпекою цілковитої утрати його для українського пня.

Українська еміґрація не одинока в ЗДА, що стоїть перед таким питанням. Здається всі еміґрації на тому терені, в більшій чи меншій мірі, стоять чи стояли перед подібною загрозою. Деякі не зуміли найти протизасобів, деякі найшли половинчасті й дещо втримали, а деякі, як жиди чи навіть ірляндці, їх найшли. Тому не зашкодить бодай побіжно приглянутися, якими способами це сталося й може б це могло послужити приміром для нас.

Одначе, тяжко порівнювати українську еміґрацію до жидівської. Вони не так розбиті, як ми, їхнє суспільно-громадське життя зосереджується при їхніх святинях. Тут виявляється не тільки їхне релігійне життя, але суспільно-громадське, політичне й тут діють їхні садочки, школи для юнацтва й молоді. При кожній святині працює кілька фахових учительок і адміністрація. А що святиня об'єднує всіх жидів певного району, то їм не тяжко знати, хто з жидів тут живе, і старатися, щоб їхні діти ходили до школи. В моїй місцевості на передмісті Нью-Йорку, зараз по навчанні в публічній школі вся молодь іде до жидівської школи й тут перебуває зо дві години. В суботи ранком святині рояться від молоді. В неділю відбуваються різні прогулянки автобусами, імпрези для дітвори й родичів і т.д. Очевидно, що по святинях вчать дітей гебрейської мови, але найбільшу увагу звертають на вщеплення тій молоді вищевартності, бо вони одні з найстарших народів, бо вони дали так званому західному світові культуру, релігію і мораль. В додатку їхні святині це найкращі й наймодерніші будівлі в кожній майже місцевості.

Але чи в нас можливо щось подібне?!... Ми розбиті на кілька віровизнань, що із собою ворогують. Кожна церква хотіла б виховувати молодь для себе й не дивиться ласкаво, коли хтось хоче організувати ту ж молодь у якінебудь світські організації. До цього в нас найменше сім центральних молодечих організацій, а попри це ще повно різних місцевих молодечих клюбів, дальше кілька студентських організацій і всі вони хотіли б зростати коштом інших, і коли й є яка співпраця, то вона лише про око й нещира.

Коли дивитися з точки добра нашої національної рації, то найкраще було б, коли б ми мали лише одну організацію для юнацтва й молоді й одну школу, бо тоді можна б використати всіх наших фахівців того діла, а всі наші сили були б з'єднані. Ми були б спроможні побудувати відповідні культурні центри й випосажити їх для ведення такої праці, могли б оплачувати фахових учителів (льок) і адміністраційний апарат.

Та, може, шкода витрачати час на роздумування, що їх у теперішних умовинах ніяк не вдасться реалізувати. Але можливо колись прийде на це час, коли загроза стане страшнішою і, може, це заставить нас до організованої акції. Тільки, щоб це не прийшло за пізно.

В теперішній ситуації всі наші братні організації повинні включитися до праці над доростом і молоддю й робити це спільно за пляном. Минають роки, наша молодь виростає, кінчає студії й закладає свої родинні гнізда. Виглядає це все нормально, але ненормальним полишається факт, що наші діти не включаються до праці в наших братніх організаціях і ми залишаємося без наслідників, наші ряди рідшають і хто зна, що буде за кілька десятків років. Треба нам думати й про те, щоб було кому продовжувати нашу працю. Значить, у нашому власному інтересі є організування доросту й молоді.

З досвіду всі ми знаємо, що нелегко організувати молодь вище 16-ти років. А багато легше організувати доріст. Раз, що родині в той час ще мають великий вплив на дітей, а по друге — це якраз вік, коли діти хочуть належати до роганізацій і бути активними в крузі своїх ровесників. Отже, ми повинні звернути найбільшу увагу на зорганізування садочків і доросту, а по кількох роках нашої праці ми будемо мати й молодь.

Одначе, щоб приступати до організування доросту, то вперед треба піднайти відповідних виховників, що не тільки вміли б стягнути юнацтво, але могли б і вміли б наповнити змістом сходини доросту, щоб його виховувати й приготовляти до майбутньої суспільно-громадської й політичної праці. Наші братні організації мають такі фахові сили по всіх осередках. Їх треба лише зорганізувати. Коли ми вже найдемо охочих виховників, то тоді другим нашим кроком повинно бути зорганізування доросту. Тут очевидно за нами слово. Всі наші члени братніх організацій повинні вписати своїх дітей до організації доросту, бо це не лише уможливить успішність замислу, але придбає тій організації й певний престіж. Бо коли ми не дамо своїх дітей до організації доросту, то як можемо вимагати чи сподіватися, щоб хтось чужий нам дав своїх!...

Досвід нас учить, що найлегше зацікавити молодь народніми танками, співанням наших пісень, організуванням аматорських, музичних і спортових гуртків. А попри це все треба не забувати про виховну ділянку та вміло переплітати сходини наукою й розвагами. Треба все мати на увазі, що наша найважливіша ціль це виховання характерних одиниць-провідників, яким вщеплено любов і знання про Україну, її культуру й минувшину.

Попри українознавство варто б поділити доріст на самодіяльні гуртки, щоб молодь вибирала ту ділянку діяння, що її відповідає й до якої вона має замилування. Варто б звернути увагу на такі гуртки: 1. гурток народніх танків, 2. гурток приятелів народньої пісні й музики, 3. гурток мистецького слова (тут вивчувано б кращих наших поетів і письменників і використовувати такий гурток для публічних виступів, як деклямації, рецитації, промови), 4. драматичний гурток, 5. спортовий гурток і т. п.

Кожні сходини доросту повинні бути різноманітні й цікаві. Варто б узяти тут до уваги такі точки, як а) історичний календар, б) вістки з поневоленої України, в) життя українців у вільному світі, г) праця братніх організацій, ґ) льокальні новини, д) світові події, е) визначні постаті з української й світової історії. Побажано є, щоб заставляти старше юнацтво до підготування подібних коротких точок програми, а до дискусії втягати якнайбільше число молоді.

Тепер ще хочу коротко застановитися, якими засобами ми старалися утримувати нашу молодь. В той час найкращим засобом було впроваджування молоді до суспільно-громадського життя вже з ранніх років. Родичі приходили на імпрези й сходини відділу й приводили своїх дітей. Тут вони, рад чи не рад, ознайомлювалися із українським світом і поволі включалися в працю. Думаю, що не треба занедбувати того засобу й тепер. А тому приводім своїх дітей на наші сходини й імпрези, але тоді ті сходини, а головно ширші сходини членства всіх братніх організацій, треба організувати так, щоб вони були цікавими й для наших дітей. А це може зробити відповідна мистецька частина та цікаві доповіді й реферати. Дітей треба приучувати до праці в організації й давати їм певні завдання до виконання та треба приучувати й до жертвенности на національні цілі.

На закінчення хочу сказати, що вже нарешті нам треба перебороти всі перешкоди й таки не відкладати дальше організування доросту. Від закінчення війни ми прогавили кільканадцять років і не диво, що в нас нема молоді й ті відділи молоді, що можуть існувати в таких наших умовинах, заслуговують на велике признання. Найдивніше виглядає, що спостерігається байдужість родичів — наших членів — чи їхні діти належать до братніх організацій, чи ні. Часто чуєте, що нам непотрібно організації доросту чи молоді, бо маємо Пласт. Думаю, що ми повинні висилати дітей до Пласту — це добра молодеча організація, — але рівночасно ми повинні дбати, об наші діти таки належали до нашої системи братніх організацій і щоб тут брали участь у нашій праці й притовлялися перебрати наші місця та наші завдання на тому терені.

Павлина Різник

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

І чують одні, і не чують одні,
малі в недоладному горі.
Стихія виконує сліпо, у сні,
Проґнозу: двоподіл таборів.

О. Ольжич

Цими днями, даючи чергові напрямні мистецькому активові СССР, — Хрущов слушно ствердив, що співіснування ідеології комуністичної з іншими — виключене. Можуть існувати, виходить, переходово ріжного роду утвори, типу «керенщини», але не сміє не поборюватися те, що протиставиться. Очевидно, ми це добре знаємо. (Не маю місця, щоб процитувати 12 рядків XXVI розділу Ольжичевого «Незнаному Воякові». Він — це ствердив).

Мав я їхати до Клівленду від 32-го Відділу ОДВУ, але схопила мене «флю» й звалила на ліжко. Тому цим шляхом висловлю кілька думок, які я вже висловив на сходинах Батьків МУНівців — три дні тому, ознайомлюючи їх з пляном праці К-О сектору Управи Відділу.

... Наші осередки в ЗДА складаються з духово-споріднених середовищ та з інертної, пасивної і байдужої маси, що вартість її занепадає на наших очах.

Членів БО єднає спільний світогляд. Не «механічне» членство, гуртівництво чи «сектярство», а віра в те, що шлях, започаткований нацією, створення УВО, а пізніше — ОУН — єдино-слушний, бо він не допустить повгорення трагічних помилок, які привели нас до втрати нашої державности в 20-тих роках.

ОДВУ — занадто чітко визначає своє призначення, завдання. Не йде про українізацію» Европи, Америки чи Австралії. Не йде про творення ще одного Асекураційного Т-ва, або «партії». Справа державного відродження України — є справою міжнароднього значення, що прекрасно усвідомлювали собі ОДВУ, УЗХ і МУН 25 років тому, беручи під свою видатну

опіку Карпатську Україну, що своїм Зривом розпочала новітню сторінку Визвольних Змагань України і виступила на міжнародню арену всупереч рішенням у «Мюнхені», чи недвозначним погрозам Москви.

Без перекреслення нині існуючої мапи Европи, без зруйнування московсько-большевицької імперії і її сателітів — ОДВУ зі своїми Братніми Організаціями ніколи не виборе державне відродження України. (Вибори в тому самому сенсі, який самозрозумілий: «душу й тіло ми положим за нашу свободу»).

І коли ми себе не розв'язуємо, не відмовляємося від своїх цілей, то нашим обов'язком і завданням готовитися повсякчасно до довершення взятого на себе завдання. Коли ж мова про нашу молодь і наші завдання супроти неї, то те завдання уточнюється: мусимо прикласти максимум зусиль, щоб виховати кадри революціонерів, які забезпечать тяглість змагань Руху, забезпечать не лише там, вдома (віримо, що з тим справляться в першу чергу Краєві чинники), але й тут — у глибокому запіллі, звідки довго доведеться черпати ту саму допомогу, без якої було б неможливо доконати чуда Срібної Землі перед 25-ти роками.

Тими організаторами і керівниками плянованих акцій Проводу Руху можуть бути тільки свідомі, ідейні, віддані своїй справі одиниці і групи Друзів.

Свідомі не народжуться, їх виховують держава й Церкви — в своїх школах, маючи до диспозиції і засоби і виховників — несумірні нашим. Рух має до диспозиції свої видання (їх мало читати, треба переробляти) й БОрганізації з їхніми дуже невистачальними можливостями, якщо середовище в цілому тою справою не заопікується. До перебрання на себе подібних завдань «завтра» — готують молодь й інші наші середовища, шалено до того зудару готується й Москва.

М. Михалевич

ЧІКАҐО — КОНОВАЛЬЦЕВІ

Цього року українське Чікаґо відзначило 25-ліття трагічної смерти славної і вічної пам'яті Євгена Коновальця дуже велично й достойно та тим ще раз підтвердило невмиручість ідеї боротьби українського народу за свою волю і силу, що її виразником і двигуном у нашому столітті був загинулий на бруку Ротердаму з руки ворога наш Великий Полковник.

Починаючи відзначування в Чікаґо цього одного з «чорних українських травнів», виїхали в суботу 25. травня ц. р. в 2-ій годині сполудня на місцеве летовище в гарних національних строях мунівці та хлібом і сіллю привітали конґресмена з Індіяни В. Ґ. Брея, великого приятеля поневолених Москвою народів, зокрема українців, що прибув з доповіддю на завтрашню Академію віддати свій поклін тіні нашого Воїна і Командира.

У годині 3.30 гість уже в телевізійній студії. Тут він розкриває перед американцями рожеву машкару советського живого трупа і показує правдиве боличчя московських шовіністичних бесів, що свою ненажерливу пащу заслонили папороттю утопії комунізму — нездійсненною химерою інтернаціонального добробуту і щастя. Його арґументація речева й переконлива. Та сама, що він нею блиснув у своїй книжці «Рашан фронтірс: Фром Моску ту Крущев», і показався видатним знавцем азіятської червоної прокази.

В годині 6.30 починається в Шерман готелі наплив запрошених гостей на пресову конференцію та прийняття, що їх з приводу Жалобних Роковин улаштовують ОДВУ і МУН. Над входовими дверми видніє гарно виконаний напис «Вітаємо Вас, Конґресмене!». Точно через пів години входить із погідним обличчям конґресмен у супроводі п. Мирона Куропася. Дві сестри Вавришині, в прегарних гуцульських строях, вітають його китицею чудових квітів. Оплески не вмовкають, а фотокамери раз-у-раз прорізують їх сліпучими мигавками. Супровідник представляє гостя зібраним, а голова МУН в ЗДА п. Ігор Прийма вручає йому цьогорічну Нагороду Свободи ім. Коновальця, що її кожного року признає наша молодеча організація визначним приятелям визволення України. Минулорічну нагороду, як відомо, одержав на конвенції МУН-у конґресмен Флад із Пенсильвенії.

Серед моря голов запримічуємо й представників тутешньої великої американської преси, що жваво бігають пальцями по білих сторінках своїх пом'ятих блокнотів. Думаємо, що цим разом їхня заінтересованість українською проблемою не обмежиться тільки багатством заставлених столів, а спільний наш ворог змусить їх тверезо дивитися в очі дійсности й рівно з нами її розуміти. Між нашими учасниками відчувається велике піднесення й радість, що наша політична мова починає бути зрозумілою в Західньому світі і нещасний «Іван без роду» Степана Чарнецького починає серед чужих здобувати прихильників та оборонців свого само-

стійного існування.

У неділю 26. травня відзначення 25-тих роковин смерти полковника Коновальця почалося відслуженням Панахид в українських Церквах. Зокрема слід відмітити Панахиду в катедральному храмі св. о. Миколая, що в ній брали участь конґресмен В. Ґ. Брей, голова УККА проф. д-р Лев Добрянський і президент ОДВУ проф. д-р Ол. Неприцький-Грановський.

Отець монсеньор д-р С. Кнап у своїх знаменитих проповідях в українській і англійській мовах, відзначивши суть цього трагічного чвертьсторіччя, з'ясував цілі наших визвольних змагань і вказав на святість жертв, що їх на шляху до волі поніс наш великий народ. Українська Церква все раділа успіхами й боліла невдачами нашої визвольної боротьби. У всіх поривах до брам свободи вона все брала зі своїм народом участь і візьме її в останньому бою за віднову Української Християнської Держави.

Після обіду, в год. 3.30, улаштовує Український Громадський Комітет під протекторатом УККА, дуже зразкову Академію.

Українська Духова Оркестра, під керівництвом здібного й енергійного Р. Поповича, грає американський і український національні гімни, і звільна відкривається куртина. За нею картина, що зворушує красою свого змісту: посередині портрет сл. п. Полковника, обведений дубовим вінком, обабіч могутня лірика квітів. Вгорі мертво застигли дати: 1938 — 1963. З боків портрету, в формі латинської літери «ві», уложені прапори українських організацій Чікаґо, зокрема молодечих і комбатантських. Біля кожного прапору — прапорщик із двома стійковини. Перед образом три дівчинки в гарній народній ноші. Під звуки військової сурми прапори схиляються і п. Н. Рибак подає команду: «Струнко! Звіт! Згодом прапори підносяться і наші військовики складають перед портретом гарний вінок.

Поновне піднесення заслони приносить нам вміло двомовне відкриття Академії, що її довершує п. Мирон Куропась. Полковник Коновалець — каже бесідник — був тому 29 літ у Чікаґо і виступав на цій самій сцені, що на ній ми сьогодні відзначаємо роковини його болючої смерти. Черговий бесідник проф. О. Грановський змістовно представляє духове обличчя Полковника з перспективи 25 років.

Після виступу Української Духової Оркестри, що захоплюючо відіграє «Січовий марш» і «Золоту браму Києва», промовляє проф. Л. Добрянський. Ми вже нераз чули Голову УККА, але сьогоднішня його промова була під оглядом змісту і виголошення подивугідна. Чи полковник Коновалець — говорив із патосом бесідник — хотів нас бачити роз'єднаних і неактивних?...

За цю чудову промову чікаґські українці дуже професорові вдячні і засипали його довготриваючими оплесками. Промова конґресмена В. Ґ. Брея була черговим тріюмфом його знання історії України та російського імперіялізму і з'єднала йому великі симпатії захоплених слухачів.

Останнім виступав відомий хор «Сурма» під дириґентурою проф. І. Трухлого. Це прямо гордість слухати цей високомистецький наш колектив. Після виконання «Ой, Морозе, Морозенку» — виступає на тлі хору молодий, дуже талановитий декляматор Олег Сацюк з поезією Т. Курпіти «Аве, Україна!». Сам собою сильний вірш у прекрасному виконанні молодого мистця слова викликує потрясаюче і ніколи незабутнє враження. Піснями «Прометей», «Вилітали орли» та «Не пора» закінчено славетного національного героя сумовиті роковини в Чікаґо.

При цій нагоді треба скласти Громадському Комітетові заслужене признання за влаштування цього свята. Нас захоплювали прапори ОбВУА, Карпатських Січовиків, Братства І-ої Дивізії УНА, Українського Вільного Козацтва, двох куренів Пласту, ОДУМ-у, МУН-у і Оркестри, деклямація в першій частині молоденьких дівчаток: Марти Гарасовської, Тамари Кузик і Тамари Рихтицької та мистецької оформлення сцени, укладу молодшого Р. Завадовича при допомзі І. Кучми з МУН-у і мунівців. Теперішні станиці ОДВУ, МУН-у і УЗХ блискуче здали свій культурний іспит. Слава їм!

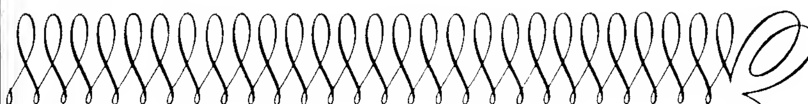
Т. Ольгович

ОДНОЦЕНТОВИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ ФОНД.

Кричук Степан долярів 8, за 1961 і 1962. Скрипник Василь — дол. 8, за 1961 і 1962. Баран Володимир — дол. 4, Баран Осип — дол.4, Білик Микола — дол. 4, Білик Любомир — дол. 4, Цюга Володимир — дол. 4, Федунишин Іван — дол. 4, Гошовський Омелян — дол. 4, Грицик Іван — дол. 4, Гаріс Павло — дол. 4, Яремчук Михайло — дол. 4, Юрків Павло —дол. 4, Касіянчук Ілія — дол. 4, Лялька — дол. 4, Лехновський Іван — дол. 4. Лучанко Мирон — дол. 4, Манківський Карло — дол. 4, Микитюк Василь — дол. 4, Олексик Іван — дол. 4, Павлишин Степан — дол. 4, Повх Андрій — дол. 4, Попович Василь — дол. 4, Сніжено Іван — дол. 4, Шимін Павло дол. 4, Шереліс Роберт — дол. 4, Тарасюк Матвій — дол. 4, Тріщук Ілія — дол. 4, Др. Тимочко — дол.4,Зелес Молодимир — дол 4, Зарецький Михайло — дол. 4, Зубіль Микола — дол. 4, Кушнір Юліян — дол. 3.64, Павлик Іван — дол. 1, Разом зібрано дол. 140.64

Збірщики: Манківський Карло. Зелез Володимир. Федунишин Іван. Баран Володимир. Касіянчук Ілія. Пакош Василь. Кірчей Іван.

Your mailbox is a branch office for TRIDENT SAVINGS!

WE PAY POSTAGE! You get postage-paid, addressed envelopes for all savings and withdrawing money.

YOUR MONEY IS ALWAYS SAFE! Not one of our customers has ever lost a penny in sending us checks, or getting checks from us! (And — of course! — your savings are insured up to $10,000 by the Federal Savings and Loan Insurance Corporation.)

Your Money earns generous returns of 4½% per year — and any amount you add to your account before the 15th of any month will earn a full month's income for that month.

Earnings are distributed semi-annually, on April 30 and October 31.

Write or call today for your "Save-By-Mail" Literature — with everything you need to get started on a convenient profitable savings program!

"A THRIFT INSTITUTION ORGANIZED 1913"

TRIDENT SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

1935 WEST 51ST STREET - CHICAGO 9, ILLINOIS

TELEPHONE PROSPECT 8-5800

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]